

Latvijas Universitāte
Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte
Skolotāju izglītības nodaļa

Vizuālās mākslas un mākslas vēstures
skolotāja profesionālā studiju programma

Laura Tuča
stud. apl. Nr. BalF 990024

**Japāņu kultūrvides vērtību apzināšana kā ierosme
mākslinieciskajai darbībai vizuālās mācības nodarbībās
pamatskolā**

Diplomdarbs

Zinātniskais vadītājs:

Ausma Auziņa, mag.paed., lektore

.....
(paraksts)

Recenzents:

.....
(paraksts)

Rīga 2006

Saturs

Ievads	3
1. Japāņu kultūrvides vērtības.....	6
1.1. Japāņu nacionālais tērps – kimono kā kultūrvides vērtību apkopojums	6
1.2. Vizuālie izteiksmes līdzekļi japāņu kimono un tērpa dekorēšanas tehnikas.....	8
2. Japāņu kultūrvides vērtības kā ierosme skolēnu radošajai darbībai...13	
2.1. Uzdevumu kopas raksturojums	15
2.2. Uzdevumu kopas piemērotība skolēnu vecumam.....	23
2.3. Vērtēšanas kritēriju izvēle	28
2.4. Uzdevu kopā izmantotās metodes	31
3. Mācību procesa apraksts.....	33
4. Secinājumi	46
Nobeigums	50
Izmantotās literatūras un avotu saraksts.....	53
Anotācija	56
Pielikumi	57
Pielikums Nr.1 – Japāņu mākslas reprodukcijas.....	58
Pielikums Nr.2 – Uzdevumu kopa: stundu plāni 8.klasei un 9.klasei ...	69
Pielikums Nr.3 – Skolēnu darbi.....	80

Ievads

Šodien tehnikas progresa sasniegumos, kas diktē dzīves tempa straujumu, nereti pazūd cilvēks, viņa personība, individualitāte. Steiga parādās cilvēku mācībās, darbā, savstarpējās attiecībās, kas ietekmē dzīves kvalitāti un iekšējo pašsajūtu. Trūkst laiks iedziļināties sevī un nereti ieklausīties citos. Apkārtējā vide, ko cilvēks veido, bieži vien ir tikai spožs greznums bez satvara. “Mūsdienu cilvēka attieksme pret apkārtni – dabu un priekšmetu pasauli – kļūst aizvien neitrālāka un pragmatiskāka, iezīmējot mākslinieciskās gaumes un ideālu zudumu personībā un sabiedrībā.” [1,101]

Saikne ar dabu kļūst aizvien vājāka – cilvēki lielākoties priekšroku dod atpūtai pie televīzijas ekrāniem, datora, klubos, utt., nevis atpūtai dabā, līdz ar to zūd iekšējā līdzsvara izjūta, miers, cilvēki pārstāj analizēt savu dzīvi, izvēles, ko viņi izdara. “Uztveres pasivitāte, bezdarbība, vērojoša attieksme pret apkārtni un mākslas parādībām, radošā impulsa zudums visdažādākajās izpausmēs apdraud ne tikai mākslinieciskās jaunrades nākotni, bet arī mūsdienu civilizāciju un atsevišķus cilvēku likteņus.” [1,101]

Nepieciešamība sakārtot sevi, autori pievērta austrumu kultūrām, no kurām īpaši uzmanību saistīja Japānas kultūra un māksla ar savu dziļo pasaules, dabas un cilvēku dzīves procesu sakarību redzējumu, kas atšķiras no eiropiešu dzīves skatījuma. Savdabīgā japāņu filozofija, reliģija, dzīves uztvere, skaistuma izpratne un mīlestība pret dabu, atspoguļojas kultūrvidē – literatūrā, mūzikā, mākslā, t.sk., arī tekstilmākslā. It viss japāņi aptverošais ir nodomu pilns. Pat tērps, ko dēvē par kimono, japāņiem ir estētisko vērtību, dzīves filozofijas spogulis, atspoguļo valkātāja personību, ietver sevī slēptu vēsti, simbolismu, līdz ar to pildot ne tikai utilitāru funkciju, bet kalpojot arī kā filozofiskas idejas nesējs, tādejādi atšķiroties no tā, kā rietumos uztver, uzlūko apģērbu un kļūstot par kultūrvides vērtību

atspulgu. Rietumos dzīves steigā cilvēki izvēlas apģērbu, kas atbilst jaunākajai modei, nejaudājot sev, vai tā sakrīt ar manu iekšējo sajūtu, būtību un ko es vēlos panākt un pateikt ar savu ārējo veidolu.

Japāņiem apkārt esošais ir jūtu, domu piepildīts, jo viņi skaistumu redz ikdienas sev visapkārt, novērtē to, balstoties uz estētiskajām kategorijām, iemieso kultūrvidē, kas ir viņu dvēseliskās pasaules izpausmes atspoguļotājs.

“Kultūra – tā ir izteiksmes vienotība, kāda vērojama sakoptā ainavā un pilsētas veidolā, rituālos un ceremonijās, krāsās un cilvēciskā priekā. Šāda laika kultūra ar sava laika mākslas vērtībām zūd mūsdienu cilvēku vairākumam.” [1,102] Tādēļ ar neparasto japāņu kultūrvidi, tās vērtībām vēlētos iepazīstināt pamatskolas skolēnus vispārizglītojošā skolā; radīt priekšstatu par Japānas kultūras un mākslas daudzveidību, savdabību, estētiskajām kategorijām, neparasto dzīves redzējumu, dabas mīlestību, kas izpausmi rod augu un dzīvnieku stilizācijā mākslā, veidot iemaņas pašiem stilizēt. Tas tuvināt skolēnus dabai, kā arī japāņu dabas redzējums rosināt viņus saskatīt dabas norisēs līdzības ar sabiedrībā noritošiem procesiem un radoši tās izmantot, jo “tikai radošā aktivitātē, darbā cilvēks izjūt īstu laimi, gara pacilātību un dvēseles prieku”. [1,65]

Skolēnu iepazīstināšana ar kimono lomu japāņu kultūrā, tērpa dekorēšanas tradīcijām, kompozīcijas principiem, rosinātu palūkoties uz apģērbu kā unikālu, neatkārtojamu mākslas darbu, iespēju izpaust savas idejas, jūtas, emocijas, pašiem veidot tērpa noskaņu, tādejādi apzinoties savu dalību kultūrvides veidošanā, daiļā radīšanā, jo, “attīstoties estētiski, cilvēks izkopj savas spējas, kļūst radošs jebkurā savas darbības jomā, tāpēc ir patiesi brīvs un laimīgs”. [1,92]

Skolēniem tēma par japāņu kultūrvides vērtībām varētu šķist interesanta un aizraujoša, jo cilvēka dabā ir tiekties pretī noslēpumainajam, nezināmajam, it īpaši, ja tas ir viņa kultūrai un temperamentam neraksturīgs, svešs.

Diplomdarba mērķis ir pētīt, kā rosināt skolēnu māksliniecisko darbību un izpratni par mākslas daudzveidību, izmantojot japāņu kultūrvides vērtības.

Diplomdarba mērķa sasniegšanai izvirzīti sekojoši uzdevumi:

- 1) izpētīt literatūru par japāņu kultūrvides vērtībām;
- 2) izpētīt literatūru pedagoģijā, psiholoģijā, vizuālās mākslas metodikā;
- 3) sastādīt uzdevumu kopu, kas atbilstu Valsts pamatizglītības standartam, ieteicamajām mācību tēmām, konkrētajam skolēnu vecumposmam un spētu sasniegt uzstādīto diplomdarba mērķi;
- 4) realizēt uzdevumu kopu vispārizglītojošā skolā pamatskolas klasē;
- 5) izdarīt secinājumus par skolēnu mācību sasniegumiem, mācību procesu un pedagoģisko darbību.

Diplomdarbu veido divas daļas: teorētiskā un praktiskās daļa. Teorētiskā daļa sastāv no ievada, divām nodaļām, sešām apakšnodaļām, un nobeiguma, izmantotās literatūras un avotu saraksta, anotācijas latviešu un franču valodās, pielikumiem.

Teorētiskās daļas pirmajā nodaļā un tās apakšnodaļā tiks aplūkotas japāņu kultūrvides vērtības un Japānas nacionālais tērps kimono kā japāņu kultūrvides vērtību apkopojums; otrajā nodaļā – japāņu kultūrvides vērtību apzināšanās kā ierosme skolēnu radošajai darbībai, bet apakšnodaļās tiks dots uzdevumu kopas raksturojums, piemērotība skolēnu vecumam, analizēta vērtēšanas kritēriju izvēle un uzdevu kopā izmantotās metodes.

Praktisko daļu veido divas nodaļas: pedagoģiskās izmēģinājuma darbības apraksts un secinājumi. Uzdevumu kopas realizēšanai izvēlēta Ogres 1.vidusskolas 8.b klases skolēni – kopskaitā 28, no kuriem 14 skolnieki un 14 skolnieces.

1. Japāņu kultūrvides vērtības

1.1. Japānas nacionālais tērps kimono kā japāņu kultūrvides vērtību apkopojums

Austrumu dzīves uztvere un tās ritums krasi atšķiras no Rietumu skatījuma, tādēļ japāņiem atšķirībā no eiropiešiem ir savdabīga kultūrvide, vērtības un to izpratne.

Dzīves laikā japāņi tiecas izzināt savu Dao – iekšējo kosmisko ceļu, kas noris mijiedarbībā ar dabu, kurā viņi saskata līdzību ar savu dzīves ritējumu [10,6], taču, viņuprāt, tas nav panākams ar racionālu un intelektuālu analīzi, tādēļ daba tiek uztverta un emocionāli izjusta. Dabā it viss ir skaists, nekas nav samākslots, pārsātināts, uzmācīgs, tādēļ kā japāņu kultūrvides vērtības var minēt lakoniskumu, vienkāršību, japāņu mīlestību uz priekšmetisko vidi, kuru skāris laika zīmogs. Dabiskums un daiļums, kas japāņiem ir viens jēdziens – sibui, atspoguļojas kultūrvīdē t.sk., mākslā: arhitektūrā – dzīvojamo māju interjera minimālismā, priekšmetiskajā vidē – mēbelēs, glezniecībā, u.c.

Japāņi saskata skaistumu un novērtē to visā, kas ir ap cilvēku un viņa ikdienā, tādēļ kultūrvīdē ir viņu dvēseliskās pasaules izpausmes atspoguļotājs – saikne ar dabu un pauž tās paralēles ar cilvēku dzīves norisēm, balstās uz reliģiju, filozofiju un estētiskajām kategorijām, tāpēc pat nacionālais tērps – kimono –, kas ir daļa no kultūrvīdes, nebija tikai sevis apgērbšana, pildot utilitāru un izgreznošanas funkciju. ““Ietērps bija personība; tā bija tieša viņa vai viņas personības izpausme.”” [29,40] Kimono atspoguļo japāņu sievietes skaistuma ideālu – mazu galvu lielam ķermenim, jo tērpu veido vairākās drēbju kārtās. Tas ir brīvs tunikas veida halāts ar garām taisnstūra veida piedurknēm, kuru papildina “obi” – plata josta, veidota, lai kontrastētu ar tērpu, neatņemami aksesuāri – vēdekļi, zeķes “tapi”, apavi “geto” vai “dzori” (skatīt Pielikumā Nr.1 1. un 2.attēli). [38,18.,39]

“Lēdijas Murasaki piezīme “Stāstā par Dzenjī” (Heiana periodā, 794. – 1185.) ļauj dziļāk ielūkoties un izprast zīda un kimono lomu Japānā, kur katrai krāsai, katrai nokrāsai, katram pretnostatījumam, katrai raksta, zīmējuma izvēlei bija būtiska izvēle.” [29,40] Iepriekšminētais bija atkarīgs no tērpa modeļa, pielietojuma (ikdienas vai svētku), konkrētā gadsimta galma modes prasībām, noteikta gadalaika atspoguļojumam.

Lai arī šodien ikdienā japāņi tērptas rietumu stila drēbes, bet kimono iecienījuši kā mājas apģērbs, taču svētku, ceremoniju reizēs pat to japāņu garderobē, kuru ikdienas tērps ir rietumu stilā, atrodams kimono, kas meistara roku izpildījumā ir līdzvērtīgs jaunai, dārgai automašīnai un tiek šūts katram individuāli.

Iepriekšminētais liek secināt, ka japāņu savdabīgo dzīves uztveri, filozofiju, reliģiju, skaistuma izpratni un mīlestību pret dabu, atspoguļo kultūrvidē – literatūra, mūzika, akmens dārzi, ikebana (ziedu kārtosšanas māksla), origami (papīra locīšanās māksla), teātra un dejas māksla, mākslas priekšmeti, u.c., atklājot nacionāli bagātību un neparasto dzīves redzējumu. To atspoguļo arī tekstilmāksla – japāņu nacionālais tērps kimono ir tā īpašnieka iekšējās būtības izpausme, slēpts vēstījums, estētisko vērtību, dzīves filozofijas spogulis, kā arī japāņu dzīves organiska sastāvdaļa – kimono ir tējas ceremonijas gaisotnes radītāja, kā arī tempļa priekšmetu ansambļa elements. Tērpa noskaņas radīšanai tiek izmantoti dažādi mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi, kas kalpo ne tikai kā vizuāls izteiksmes veids, bet arī kā filozofisku ideju nesēji, tādejādi atšķiroties no tā, kā rietumos uztver un uzlūko vizuālās mākslā izteiksmes līdzekļus.

1.2. Vizuālie izteiksmes līdzekļi japāņu kimono un tērpa dekorēšanas tehnikas

Japāņu māksliniekiem ir svarīga nepārtraukta un kaislīga nodošanās dabas skaistumam, kas tiek panākts dažādojot māksliniecisko izteiksmes līdzekļu pielietošanu un attīstīšanu līdz pilnībai. [24,18] Japāņu mākslinieki izmantoja dažādus mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus (punktu, līniju, tekstūru, krāsu, formu, laukumu), lai panāktu nepieciešamo ieceri – tērpa noskaņu, kompozīciju.

Japāņiem *punkts asociējās ar sākotni, kustības sākumu mezglu kosmiskajā tīklā*, “kurā tiek uztverta enerģija un pārraidīta tālāk. Kalni un migla, ūdens un krasts, katra vieta, lieta un cilvēks ir sastapšanās punkts.” [10,7], tādēļ *punkts kalpo kā kompozīcijas uztveres centrs*, lietots ģeometrisko, dabas formu un dažādu tekstūru atveidošanai (Piel.Nr.1 3., 4., 5.att.). Neregulārs punkts lietots dabas elementu attēlojumā, uzsverot dabas mainīgumu un neatkārtojamību.

Līnija kā punkta sablīvējums vienā virzienā, *saistās ar japāņu uzskatiem par enerģiju, mijiedarbības norisēm uz pasaules* [10,7], tādēļ *veido dabas formas un ornamentus, veic laukumu dalījumu*, veido un *raksturo formu un kontūras atspoguļo dabas parādības* (Piel.Nr.1 4.,6.,7.att.). Kimono pārsvarā tiek lietotas viendabīga līnija, kas raksturo formu un veido stabilitāti, rada līdzsvaru kompozīcijā, bet *telpas un kustības iespaids tiek panākts ar līniju ritmu, virzienu* (Piel.Nr.1 8.att.)

Augu un dzīvnieku stilizācijā liela loma ir līnijai kā mākslinieciskās izteiksmes līdzeklim, kas veido formas kontūru, ar tās palīdzību tiek *konstruēti ornamentī, veikts laukumu dalījums, raksturota forma* – to nosaka dažādu līniju pielietošana un kārtošana noteiktos ritmos. Viendabīgas liektas līnijas izmanto, piemēram, ziedu atveidošanā, laužas līnijas raksturo priežu lapotni. Metrisku līniju ritmu parasti lieto ornamentos, ģeometriskos rakstos, brīvu – dabas atveidojumos. Līniju virziens rada kustību: vertikālie puķu kāti – tiekšanos augšup (Piel.Nr.1 9.att.). Nereti ornamentālās kompozīcijās līnija sastāv no rindā izkārtotiem

sīkiem punktiem. Vienmērīgas, šauras, liektas līnijas rada “viegluma” izjūtu, smalkumu.

Kimono *būtiska loma* ir arī *līniju krāsai*, kas *raksturo formu, veido asociācijas, simbolismu. Forma* tiek raksturota, izmantojot tekstūru – vairākus savstarpēji kombinētus mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus, kā līniju, krāsu, laukumus, piem.: priedes čiekura mizas faktūra tiek attēlota, izmantojot laukumu – rombu, kas veido zvīņainumu un punktu (Piel.Nr.1 5.att.).

Pretēji Eiropas mākslas attēlotajām reālistiskajām un apjomīgajām formām *japāņu mākslā formu attēlojums ir “savadabīgi reālistisks”, ornamentāls*. Mākslinieks koncentrējas uz perfektu meistarību objektu atveidošanā, attēlojot raksturīgāko konkrētai formai, vienkāršojot to, tādēļ nereti japāņu māksla tiek dēvēta par grafisku. [16,20] *Formas izvēli mākslā nosaka reliģiskā, filozofiskā, estētiskā pieeja. Japāņi pasauli, dzīves šķautnes redzēja saistībā ar nemitīgo dabas kustību – caur pavasara, vasaras, atvasaras, rudens un ziemas maiņu. Dabas skaistums slēpās estētiskajā kvalitātē – mainīgumā, ko japāņi saistīja ar transformācijas procesu.* [10,6]

Dominējošie *motīvi mākslā tiek aizgūti no dzīvnieku, augu valsts un ar tiem tika izteikta tērpa piederība konkrētam gadalaikam: pavasaris – ķirši, meža zosu atgriešanās; vasara – zaļas niedres, spāres; rudens – sarkana kļava; ziema – priede, karpas, u.c., kas skaidrojams ar japāņu mīlestību pret dabu, bet 17.gs., par kimono atainoto motīvu avotu kļūst dzeja, veidojot saikni starp japāņu mākslām. Tērpa atveidojumā visbūtiskākais ir simbolisms* nevis ārējais veidols, piemēram, tauriņš – pavasaris, turklāt *forma ietver sevī vēl dziļāku ideju – laba vēlējumu, bambuss – simbolizē mūžīgu jaunību un nevaldāmu spēku, taču budisma ietekmē ar stumbra mezglojumiem bieži saprata pakāpienus ceļā uz augstāku atklāsmi un bambusa spēja izaugt viena metra augstumā diennakts laikā saistās ar garīgo izaugsmi.* [24,20]

Nozīmīga loma formu atveidojumā ir motīvu kombinācijām, kas ietver sevī šifrētu ziņojumu – tauriņš kopā ar plūmi – ilgu mūžu un skaistumu. [16,251,500]

Meklējot formu dažādību, japāņi attīstīja savu īpašu simetriju, kas atšķirībā no Eiropā esošās mākslas principiem nav atkarīga no ģeometriskas precizitātes [24,18]. *Asimetriju japāņi saista ar neatkārtojamību, virzību, ceļu, kas ir identiska dabas norisēm un līdzsvaru panāk ar formu simbolisko nozīmi.* Formu dažādais novietojums rada līdzsvaru (horizontāli), virzību (vertikāli) (Piel.Nr.1 9.att.), kustību, dinamismu (diagonālē vai izkļiedēti) (Piel.Nr.1 4.att.). Japāņiem bija pazīstama *perspektīva*, kas izpaudās arī kimono, tikai ļoti savdabīgā veidā. Tā tika *panākta ar formu augošu rakstu*, sākot no tērpa apakšmalas (Piel.Nr.1 10.,11.att.).

Formas raksturotāja ir krāsa, kas Japānas mākslā ir viens no būtiskākajiem mākslinieciskās izteiksmes līdzekļiem. *Katrai krāsai tērpā bija sava nozīme, simbolika.* Senajām kultūrām bija izstrādāta vispārpieņemtu krāsu simbolikas koncepcija, atklājot tieksmi orientēties daudzveidīgajā pasaulē un radīt tajā sakārtotību. *Japāņu krāsu teorija balstās uz piecu elementu krāsām – zaļo, sarkano, dzelteni, balto un melno krāsu, apzīmējot piecus elementus, kas savstarpēji ir cieši saistīti un vienoti* (Piel.Nr.1 12.att.). [19,31.–33.]. Katra ietver simbolismu, piem.: sarkanā – jaunības un uguns krāsa, bieži saistīta ar prieku un dzīvības enerģiju, tādēļ izmantota kāzu kimono; konkrēta *krāsa atspoguļo noteiktu gadalaiku, norāda piederību kārtai, vienam no pretpoliem* (Yin un Yang). Pie krāsām jāmin arī sudrabs un zelts, kas japāņiem bija pretpolu atspoguļotājs un nozīmēja ļoti augstu estētisko un dekoratīvo tradīciju — Yin un Yang. [34, 69]

Nepieciešamība greznot krāšņus kimono, no piecu elementu krāsas jaukšanas izveidojās *krāsu harmonija, saskaņas teorija, kuras pamatā ir pretpoli* – silto un vēso, tumšo un gaišo (Piel.Nr.1 5.,13.att.) –, *līdzības*

principi. *Krāsu salikumos tiek ievērots pretpolu Yin un Yang princips, uzsverot to vienotību nevis atšķirību, bet 20.gs., kimono greznošanā un arī citās japāņu mākslās (keramikā, glezniecībā) tiek veidotas ahromātisko krāsu kompozīcijas. [38,40]*

Tā kā kimono tiek šūti no auduma gabaliem, kuru platums ir apmēram 35 cm (to ierobežo aužamo steļļu iespējas), tad māksliniekam domās jāvizualizē kimono izskats un jāparedz šuvuma vietas. Tērpa vienkāršās taisnās līnijas bieži vilina mākslinieku uz drosmīgu dekoratīvu kompozīciju, uztverot kimono kā vienotu veselumu (Piel.Nr.1 8.,11.att.). [23,375] *Kimono kompozīcija un laukuma dalījums ir atkarīgs no dabas formu izvēles, paustās domas. Tērpa raksturīgākās kompozīcijas balstās uz pretējiem laukumiem (kreisais – labais), pēc diagonāles principa (Piel.Nr.1 8.att.). Ļoti būtiska loma kimono ir formu, laukumu asimetrijai, kas atspoguļo dabas mainīgumu, neatkārtojamības skaistumu un balstās uz estētikas kategorijām. Tērpu laukuma aizpildījumā tiek izmantoti kontrasti – lielie laukumi pret mazajiem (Piel.Nr.1 9.att.), gludi klātie pret gleznieciskajiem. Gleznieciskos laukumus klāj krāsu nianses, kas raksturo dabas dažādību un mākslinieka emocionālo attieksmi pret to. Taču pretēji tam tiek izmantots arī gludi klāts, vienkrāsains laukums, kas izteica vienu no japāņu estētiskajām kategorijām – “vabi” (vienkāršības skaistums).*

Kimono *dekorēšanas tehnikas* (krāsošana – sietā, aukstā, karstā batikošana, apdruka, aušana, izšūšana) un audums (zīds) tika aizgūtas no Ķīnas, Indijas un attīstītas līdz pilnībai, lai attēlot reālistiskas dabas formas, sarežģītas kompozīcijas. [23,375] *Visattīstītākā tehnika Japānā ir “yuzen” – aukstā batika (Piel.Nr.1 14.,15.att.), kas ar rezerves palīdzību ļauj panākt pat visdrosmīgākās kompozīcijas. Tajā raksts tiek iegūts, lietojot ūdens izturīgu maisījumu, cietes klīsteri, kura pamatā ir rīsu milti. Konturējot visas zīmējuma formas, tika ierobežota krāsu plūšana, kas pēc tam tikusi noņemta vai atstāta, ja bijusi ietonēta kādā krāsā.*

Nereti vienlaicīgi tiek izmatotas vairākas tehnikas, lai panāktu nepieciešamo efektu; visbiežāk, lai akcentētu formu, izmanto izšūšanu. Senās tehnikas ir pamatā arī *mūsdienu kimono* veidošanā gan ar roku darbā, gan fabrikās. 19. un 20.gs., tērps ir zaudējis lieko greznību, taču *saglabājis senās tradīcijas, atspoguļojot japāņu dzīves uztveri*, un joprojām atrodas ikviena japāņa garderobē un ietver sevī daudznozīmīgumu.

Apkopojot būtiskāko par vizuālajiem izteiksmes līdzekļiem tekstila mākslā, var secināt, ka to loma ir *atānot kimono valkātāja personību, būtību, atspoguļot noteiktu gadalaiku, atklāt slēpto vēstījumu, simboliku*, kas balstās uz japāņu filozofijas un reliģijas atziņām.

Japāņu kultūrvides vērtību apzināšana varētu būt kā *ierosme radošai mākslinieciskajai darbībai vizuālās mākslas nodarbībās, ļaujot skolēniem iepazīst citu kultūru, tās vērtībās, neatkārtojamību un gūt iedvesmu, radīt savus darbus.*

2. Japāņu kultūrvides vērtības kā ierosme skolēnu radošajai darbībai

Skolēnu iepazīstināšana ar japāņu kultūrvides vērtībām būtu nozīmīga un dotu ieguldījumu skolēnu izglītošanā, attīstīšanā un audzināšanā:

- ☉ Savdabīgā un neierastā dzīves uztvere, japāņiem nozīmīgās vērtības kā lakoniskums, vienkāršība, dabiskums un daiļums, atspoguļojas kultūrvidē – literatūrā, mūzikā, estētikā, mākslā, u.c. Ļautu skolēniem apjaust nacionālās bagātības nozīmīgumu, mākslas pasaules daudzveidību.

- ☉ Sniedzot priekšstatu par kimono kā kultūrvides vērtību un tā lomu japāņu dzīvē (skatīt 1.un 1.1.nodaļā), skolēnus būtu iespējams rosināt palūkoties uz apģērbu ne tikai kā utilitāru vai greznuma funkciju pildītāju, bet iespēju radoši izpausties, ar tā palīdzību izteikt konkrētas idejas, veidot tērpa tēlu.

- ☉ Skolēnu iepazīstināšana ar vizuālās mākslas izteiksmes līdzekļiem (punktu, līniju, formu, krāsu, kompozīciju) kā japāņu kimono noskaņas veidotājiem, ieceres realizētājiem (skatīt 1.2.nodaļā), kas ļautu uzlūkot iepriekš zināmos, apgūtos vizuālās izteiksmes līdzekļus, to lomu mākslā no citas kultūras redzes viedokļa.

- ☉ Japāņiem raksturīgā vienkāršība mākslā izpaužas formu stilizācijā, kas redzama glezniecībā, origami (papīra locīšanas māksla), u.c. Iemaņas attēlot objektīvo realitāti, pakļaujot to dekoratīvām formām, paplašinātu skolēnu radošo pieredzi.

- ☉ Japāņu dabas mīlestības, tās emocionālā uztveršana, izjušana un savas dzīves norišu saistīšanas ar dabas procesiem, skolēniem radītu iespēju apzināties, ka apkārtējā vidi var kļūt par avotu, kur smelties idejas saviem radošajiem darbiem un iespēja bagātināta savu emocionālo pieredzi

- ☉ Iepazīstināšana ar iepriekšminēto origami, kā arī tekstila apdruku paplašinātu mākslas izpausmju apzināšanos, veidotu iemaņas šajās

tehnikās. Visvienkāršākā tehnika, ko izmantoja japāņi sava tērpa radīšanai, ir “yuzen” (aukstā batika) (skatīt 1.2.nodaļā), tādēļ autore uzskata, ka tā būs skolēniem vispiemērotākā tekstila tehnika vispārizglītojošā skolā.

Lai japāņu kultūrvides vērtības būt iespējams izmantot kā apguves materiālu un ierosmi radošajai darbībai vizuālās mākslas nodarbībās vispārizglītojošā skolā, ir jāņem vērā Valsts pamatizglītības standarts vizuālajā mākslā, tā prasības un ieteicamās mācību tēmas attiecīgajai klašu grupai.

2.1. Uzdevumu kopas raksturojums

Skolēnu iepazīstināšana ar japāņu kultūrvides vērtībām palīdzētu veidot viņos attieksmi pret mākslas pasaules daudzveidību, bagātinātu gan emocionālo, gan radošo pieredzi, taču, lai zināšanas būtu noturīgākas un japāņu kultūrvides vērtības tiktu labāk izprastas un skolēni tās varētu izmantot kā ierosmes avotu savā radošajā darbībā, uzdevumu kopu ir paredzēts apgūt divos mācību gados, ievērojot pēctecības principu.

Japāņu kultūrvides vērtības Valsts pamatizglītības standartā vizuālajā mākslā tiek piedāvātas apskatīt 8.klasē. Mācību programmā ieteicamo tēmu vidū 8. klasei ir paredzēta arī stilizācija un ornamenti [41], ko darba autore piedāvā aplūkot japāņu mākslas ietvaros, tādējādi apgūstot nepieciešamās tēmas un iepazīstinot skolēnus ar attiecīgās kultūrvides vērtībām un mākslas dažādajām izpausmēm.

Tēmas “Augu un dzīvnieku stilizācija japāņu mākslā” apguve 8. klasei būtu noderīga gan izglītojošā, attīstošā, gan audzinošā ziņā un varētu šķīst saistoša skolniekiem. Iepazīšanās ar japāņu savdabīgo mākslu – japāņu mūzikai skanot, noklausoties stāstījumu par krāsas un formas simbolismu, par izteiksmes līdzekļu – formas, krāsas, līnijas – savstarpējo saistību formu stilizācijā, lietišķo mākslu – kimono nozīmi japāņu dzīvē, skolēnos veidotos izpratne par mākslas daudzveidību, mākslas darbu satura neatkārtojamību, japāņu mākslas stilam raksturīgajām vizuālajām vērtībām, dabā un kultūrvīdē balstītiem simboliem, rastos priekšstats par mākslu kā nacionālo bagātību, kas tiek prasīts Valsts pamatizglītības standartā, beidzot 8. klasi [41].

Apgūstot augu un dzīvnieku stilizāciju, skolēnos veidotos priekšstats par japāņu mākslas savdabību, daudzveidīgajām mākslas izpausmēm, piem.: papīra locīšanas mākslu origami, kā arī pieredze attēlot objektīvo realitāti, pakļaujot to dekoratīvām formām radošajā darbībā, tādējādi nodrošinot izglītošanas principu. Pievēršanās dabas elementiem rosinātu

skolēnu pozitīvu attieksmi pret apkārtējo vidi, līdzatbildību kultūrvides saudzēšanā un veidošanā, veicinātu emocionālas personības attīstību un nodrošinātu audzinošo mērķi. Aplūkojot mākslas darbus par attiecīgo tēmu, tiktu skarts attīstīšanas moments – skolēnos veidotos pieredze uztvert, saskatīt nianšes, analizēt mākslas darbus, interpretēt un vērtēt tos. Augu un dzīvnieku stilizācija japāņu mākslā rosinātu izmantot tās kā idejas savos radošajos darbos. Tēma “Augu un dzīvnieku stilizācija japāņu māksla” paredzēta 8. klasei. Tās apguvei tiks veltīti pieci uzdevumi piecās mācību stundās.

Ievadvērtēšana ir nepieciešama, lai ar jautājumu palīdzību noskaidroju skolēnu zināšanas par Japānu un tās kultūru kopumā, ieinteresētu viņus, informētu skolēnus par turpmāko tēmu “Augu un dzīvnieku stilizācija japāņu mākslā”, kurai tiks veltītas piecās mācību stundas. Lai skolēni izprastu, kas ir stilizācija japāņu mākslā, ir nepieciešams noskaidrot jēdzienus “stilizācija”, “stilizēt” – vienkāršot sarežģītas dabas formas. Kad tas noskaidrots, skolēni tiek iepazīstināti ar formu stilizāciju, formu un krāsu lomu japāņu mākslā. Jauniegtās zināšanas tiek nostiprinātas, skolēniem izpildot pirmo uzdevumu – origami tehnikā taureni (dzīvnieka – kukaiņa stilizācija), pirms tam noskaidrojot jēdzienu “origami” (japāņu papīra locīšanas māksla). Taurenis japāņiem ir laimes vēlējums, tādēļ skolēni taureņa locīšanai tiek aicināti izvēlēties tādus krāsainu papīrus, kas viņiem saistās ar noteiktām izjūtām un izteiktu viņu laba vēlējumu.

Tēma par stilizāciju un laba vēlējumu tiek turpināta arī nākamajā stundā, kurā skolēni noklausās stāstījumu par punktu, līniju, tās daudzveidību, līnijas un formas savstarpējo saistību, simbolismu nozīmi japāņu mākslā. Lai veidotos izpratne, tiek aplūkotas mākslas reprodukcijas (skatīt attēlus Piel.Nr.1) Jauniegtās zināšanas skolēni izmanto, veicot otro uzdevumu, patstāvīgu radošu darbu – stilizējot augu motīvus, skolēni turpina risināt laba vēlējuma. Uzdevums ir izveidot savu zīmju sistēmu, ko veido augu stilizācijas, kā arī dažādus līniju veidus, kas raksturotu un

papildinātu taureni – formu un ideju – laba vēlējumu. Tā kā parasti ideju skices zīmē dekoratīviem, tematiskiem darbiem, arī šajā gadījumā skolēni veido vairākas skices.

Lai atvieglotu trešo uzdevumu, šajā vizuālās mākslas nodarbībā visupirms seko ilustratīvs stāstījums par brīvu, metrisku ritmu, kompozīcijas principiem japāņu mākslā. Sekojoši skolēni izvēlas vienu no skicēm, kas tika veidotas iepriekšējā stundā un realizē to, atceroties pirmkārt, ka taurenis ir vēstījums, otrkārt, zīmju sistēmai un līnijai ir jāpapildina taureņa forma.

Ceturtais uzdevums ir grupu darbs – kimono dekorēšana, kas paredzēta divām mācību stundām. Vispirms skolēni tiek iepazīstināti ar japāņu tērpu kimono – savdabīgu mākslas veidu un tā lomu japāņu dzīvē – atainot kimono valkātāja personību, būtību, atspoguļot noteiktu gadalaiku, atklāt slēpto vēstījumu, simboliku, kas balstās uz japāņu filozofijas un reliģijas atziņām, kā arī iepazīstināti ar kimono dekorēšanas principiem, kompozīcijas veidiem (skatīt 1.2.nodaļā). Uzdevumu paredzēts veikt uz stilizētiem kartona kimono ar gvašām, papildinot tos ar izlocītajiem taureņiem. Skolēni, sadaloties grupās pa trīs vai četri, sadarbojoties un ievērojot citu klasesbiedru viedokli, izlemj, kā dekorēs kimono – kā veidos tā kompozīciju, dekorēs ar izveidotajiem taureņiem, lai realizētu kopīgo laba vēstījumu.

Piektais uzdevums ir sava darba apraksta veidošana, kurā skolēns pamato savu ideju, atklāj krāsu, augu stilizāciju un kompozīcijas nozīmi. Sekojoši skolēni novērtē paveikto – gan individuālo – izlocītos un dekorētos taureņus, gan grupu darbu un tā rezultātu. Katrs no audzēkņiem izstāsta sava darba ideju – pamato izvēlēto krāsu taurenim, augu stilizācijas zīmju sistēmu un tās sasaisti ar krāsu, formu, un grupa kopā prezentē savu darbu un iepazīstina ar savu laba vēlējumu. Darbi tiek novērtēti pēc izvirzītajiem kritērijiem, summējot punktus, kas piešķirti katra uzdevuma nosacījumam.

Japāņu kultūrvides vērtības apguves risinājums seko nākamajā gadā. Tēmas turpinājuma ir labs veids, kā veidot skolēnos plastisku mākslas uztveri, nesadrumstalojot to un bagātinot viņu radošo, emocionālo un kultūras mantojuma apguves pieredzi. Turklāt daudz vieglāk ir attīstīt jau esošās iemaņas, papildināt un padziļināt zināšanas, pieredzi, tas ļauj skolēniem veikt sarežģītākas pakāpes uzdevumus.

Lai arī Valsts pamatizglītības standartā vizuālajā mākslā 9.klasē nav paredzēts aplūkot japāņu kultūru un mākslu, tās ieteicamo tēmu apgūvē ir apskatīt fragmentu un veselumu mākslā, kā arī objekta kompozīciju, tādēļ tēmu par kultūrvides vērtībām Japānā varētu attīstīt, aplūkojot objekta kompozīciju un veselumu vienā no japāņu lietišķās mākslas veidiem – tekstilā – kimono, tādējādi iepazīstinot skolēnus ar nepieciešamajām tēmām, kas paredzētas 9.klasē, kā arī padziļināti aplūkot savdabīgo kimono kompozīciju un vizuālās mākslas izteiksmes līdzekļu interpretējumu japāņu mākslā, kas atšķirīgs no Eiropas mākslas, vienu no tekstila tehnikām – apdruku, tā veidojot attieksmi pret mākslu kā daudzveidīgu radošās darbības izpausmju iespēju un nacionālo mantojumu.

Pērnajā gadā apgūtā tēma “Augu un dzīvnieku stilizācija japāņu mākslā”, skolēnu interpretētās un veidotās zīmēs un simboli, lai izteiktu laba vēlējumu, lika pamatus skolēnu izpratnei par dabā un kultūrvīdē balstītiem simboliem, prasmei veidot savas zīmes un simbolus, kas prasīts Valsts pamatizglītības standartā vizuālajā mākslā beidzot 9.klasei. Tēmas “Mans apģērbs tumšai dienai” apguve veicinātu skolēnu tālāk izglītošanu, attīstīšanu un audzināšanu.

Atsaucot atmiņā japāņu mūziku, krāsas un formas simbolismu, izteiksmes līdzekļu – formas, krāsas, līnijas – savstarpējo saistību formu stilizācijā, kimono nozīmi japāņu dzīvē, skolēnos *nostiprinātu jau apgūtās zināšanas*, savukārt, iemaņas apdrukā tehnikā *veidotu jaunu pieredzi mākslas tehnikās un padziļinātu izpratni par mākslas daudzveidību*, mākslas darbu satura unikalitāti, tādējādi tiktu realizēts izglītojošs mērķis.

Aplūkojot mākslas darbu reprodukcijas par aplūkojamo tēmu, skolēnos tiku rosināta pieredzes veidošanās analizēt mākslas darbus, attīstot novērtēšanas un interpretēšanas spējas. Savu simbolu un tērpa noskaņas radīšana, kas balstīti uz dabas un sociālajiem procesiem, nodrošinātu prasmi mērķtiecīgi izmantot vizuālās vērtības savā radošajā darbībā un paust savu emocionālo pieredzi. Pievēršanās dabas un sabiedrības dzīves norisēm veicinātu skolēnu pozitīvu attieksmi pret apkārtējo pasauli, līdzdalību kultūrvides saudzēšanā un veidošanā, kā arī sekmētu emocionālas personības attīstību, tā skarot audzinošo aspektu. Sava darba apraksta veidošana sekmētu prasmi argumentēt rakstiski. Tēmu paredzēts apgūt 9. klasē piecās mācību stundās, veicot 5.uzdevumus.

Ievadvērtēšana ir nepieciešama kā refleksija par iepriekšējā gadā apgūto un zināšanu pārbaude. Pirmajā stundā, japāņu mūzikai skanot, skolēniem paredzēts aplūkot pagājušā gada darbus, atsaukt atmiņā un uzrakstīt īsu sava pagājušā darba aprakstu, pārrunāt galvenās atziņas, kas tika gūtas, kā arī informēt skolēnus par turpmākās tēmas apguvi – “Mans apģērbs tumšai dienai”, kas paredzēta 5.stundām.

Nākamā vizuālās mākslas nodarbība tiek sākta zināšanu atsvaidzināšanai – seko ilustratīvs stāstījums par Japānas mākslā izmantotiem simboliem (asociācijas), kā arī kimono lomu, kompozīcijas principiem. Apzinoties jau senlatviešu izteikto tiekšanos pēc harmonijas gan apkārtējā vidē, gan veidojot savu ietērpu, izmantojot dažādas zīmes, simbolus, un ņemot vērā, ka šo tiekšanos ir pārmantojis arī mūsdienu latvietis, cenšoties veidot savu ģērbšanās stilu atbilstoši savai iekšējai izjūtai, skolēnu uzmanību varētu vērst uz tērpu netikai kā uz utilitāru produktu, bet iespēju kā izteikt savu iekšējo būtību, veidot tērpa noskaņu, raksturu un iespējams apģērba slēptu vēstījumu, ko varētu ierosināt japāņu kimono. Tādēļ zināšanas par japāņu kultūrvidi un simboliem mākslā, tiek nostiprinātas un radoši pielietotas pirmajā uzdevumā, skicējot jaunradītus simbolus, zīmes, balstoties uz dabas un sociālo procesu asociācijām, kas,

dekorējot apģērbus, radītu pozitīvu tēlu un ietekmētu valkātāja un apkārtesošo garastāvokli drūmā dienā.

Tēma tiek risināta arī nākamajā nodarbībā, kurā skolēni veic otro uzdevumu – veido simbolu, zīmju sarunu. Trešajā uzdevumā kārto jaunizveidotās zīmes un simbolus kompozīcijā uz apģērba piegrieztņēm – skicēm, atceroties un ņemot vērā japāņu mākslinieku skatījumu uz kimono kā vienotu veselumu, un mēģinot veidot kompozīciju, kurā atspoguļotos zīmju savstarpējā un tērpa noskaņas vienotība.

Ceturtajā un piektajā stundā skolēni tiek iepazīstināti ar auduma apdrukas tehniku un tās iespējām kā vienu no vizuālās mākslas izpausmēm, sekojošo izvēlas vienu no veidotajām apģērba skicēm un realizē to ceturtajā uzdevumā, pirms tam klase kopā un arī skolēns jautājumu gadījumā individuāli tiek konsultēts par apdrukas iespējām – trafaretu, atspiedumu – zīmogiem, un izpildi uz konkrēta apģērba. Skolēni pabeidz patstāvīgo radošo darbu – apģērba apdruku un piektajā uzdevumā veido sava darba aprakstu, pēc kura seko klases kopējās pārrunas un radošo darbu vērtēšana.

Japāņu kultūrvides vērtības paredzēts aplūkot divos mācību gados vizuālās mākslas nodarbībās attiecīgi 8. un 9.klasēs, lai zināšanas būtu noturīgākas un skolēni tās varētu izmantot savā radošajā darbībā. Tēmu apguve 8.klasē paredzēti *pieci uzdevumi* piecās mācību stundās:

- ☉ 1.stundas tēma – “Augu un dzīvnieku stilizācija japāņu mākslā. Taurenis – faunas stilizācija – forma un krāsa”,
1.uzdevums: izpildīt origami tehnikā stilizētu taureni;
- ☉ 2. stundas tēma – “Rotājums. Augu stilizācija – punkts, līnija, tekstūra.”,
2. uzdevums: skicēšana – augu stilizācija, izveidot savu zīmju sistēmu vai arī līniju veidus, kas raksturo taureni;
- ☉ 3.stundas tēma – “Rotājums. Augu stilizācija – punkts, līnija, tekstūra.”,
3.uzdevums: taureņa dekorēšana – vienas skices izvēle, tās realizēšana;

- ☉ 4. stundas tēma – “Kimono – savdabīgs lietišķās mākslas valodas veids.”,
4.uzdevums: grupu darbs – kimono dekorēšana;
- ☉ 5.stundas tēma – “Kimono – savdabīgs lietišķās mākslas valodas veids.”,
5.uzdevums: radošs darbs - sava individuālā darba un grupu apraksts stāstā.

Japāņu kultūrvides vērtības kā iedvesma radošajā darbībā 9.klasē tiek risināta tēmas ietvaros – “Mans tērps drūmai dienai” – piecos uzdevumos piecās mācību stundās:

- ☉ 1. un 2. stundas tēma “Kultūrvides vērtības Japānā. Simboli.”,
1.uzdevums: skicēšana – skolēni veido savas zīmes, simbolus, balstoties uz dabas, sociālo procesu asociācijām;
- ☉ 3.stundas tēma “Mans apģērbs tumšai dienai. Simbolu saruna.”;
2.uzdevums: komponē izveidotās zīmes uz apģērba piegrieztnēm;
- ☉ 4. un 5. stundas tēma “Mans apģērbs tumšai dienai. Apģērba apdruka.”,
4.uzdevums: patstāvīgs radošs darbs – apģērba apdruka,
5.uzdevums: radošs darbs – savas darba apraksts.

Stundu detalizētākus plānus 8. un 9.klasei skatīt pielikumā. (Piel.Nr.2)

Tēmas ietvaros varētu realizēt gan izglītojošo, gan attīstošo, gan arī audzinošo aspektu. Skolēniem savdabīgā japāņu mākslu varētu šķist aizraujoša, iepazīšanās ar krāsas un formas simbolismu, izteiksmes līdzekļu (formas, krāsas, līnijas) savstarpējo sakarību formu stilizācijā, japāņu lietišķo mākslu tekstilu – kimono lomu –, skolēnos raisītos izpratne par mākslas daudzveidību, mākslas darbu satvara neatkārtojamību, japāņu mākslai tipiskajām vizuālajām vērtībām, dabā un kultūrvidē balstītiem simboliem, rastos priekšstats par mākslu kā kultūras daļu un nacionālo bagātību. Japāņu kultūrvides vērtības varētu būt kā ierosme skolēnu

radošajai darbībai, kas sekmētu savu zīmju, simbolu veidošanu, balstoties uz asociācijām, kā arī veicinātu pašiem sava apģērba tēla, noskaņas radīšanu, bagātinātu emocionālo pieredzi. Iepazīstināšana ar auduma apdrukas tehniku kā vienu no vizuālās mākslas izpausmēm paplašinātu skolēnu zināšanas par mākslas izpausmju daudzveidību.

Darba autore uzskata, ka uzdevumu kopas veiksmīgu izmēģinājumu sekmētu zināšanas par pētījumam izvēlēto pamatskolas klasi vispārizglītojošā skolā, pārliecība par skolēnu spēju uzņemt šo tēmu un atvērtību tās risināšanai, tādēļ nepieciešams analizēt uzdevumu atbilstību attiecīgajam skolēnu vecumam, vērā ņemot psiholoģisko un fizioloģisko attīstību.

2.2. Uzdevumu kopas piemērotība skolēnu vecumam

Lai izveidoto uzdevumu kopu sekmīgi varētu realizēt vispārizglītojošās skolas pamatskolas 8. un sekojoši 9.klasē, ir nepieciešams izpētīt attiecīgā vecumposma fizioloģisko un psiholoģisko raksturojumu, kā arī pētījumā iesaistīto skolēnu iepriekšējās zināšanas, savstarpējās attiecības, kas ļaus pilnvērtīgāk izprast pusaudžu spējas, vajadzības, intereses un analizēt uzdevumu atbilstību šai klasei.

Klasē mācās 28 skolēni, (14 zēni, 14 meitenes) vecumā no 13 līdz 15 gadiem, kas ir pusaudžu periods – pāreja no bērnības uz jauniešu periodu un saistās ar apziņas maiņu par sevi un vienlaicīgi būtiskākajām pusaudžu psihiskās attīstības īpatnībām, fizioloģiskajām izmaiņām ķermenī, kuras ietekmē psihiskās izpausmes. [20,121] Pusaudžiem interesē jautājumi – kas esmu, kādēļ esmu, kāda būs nākotne, radot neskaidrības, pastiprinot nemieru. Iepazīšanās ar japāņu kultūrvides vērtībām, mākslas daudzveidīgajām izpausmēm, savdabīgo japāņu pasaules skatījumu palīdzētu pusaudzīm apzināties savu unikalitāti, kas šajā vecumposmā ļoti būtiski, jo rodas jautājumi par savu eksistenci, lomu sabiedrībā, priekšstats par japāņu mākslā esošo dualitāti, skolēnos ļautu mierīgāk uztvert savu pozitīvo un negatīvo izjūtu miju, ļautu paskatīties uz pārmaiņām savā organismā un iekšējā pasaulē kā uz individualitātes, personības veidošanos un attīstīšanos.

Kā jau pusaudžu periodā novērojams negatīvisms, kas klasē reizēm izpaužas pārlieku lielā aktivitātē, nereti skolēni ātri apvainojas uz klasesbiedriem, zēni bieži ķircina meitenes. Neierastā un eksotiskā tēma vizuālās mācības nodarbībās – japāņu māksla un kultūrvide – varētu novērst uzmanību no klasesbiedru aizskaršanas un saistīt, noturēt uzmanību ar savu savdabīgo pasaules redzējumu.

Reizēm stundās skolēnos novērojama apātija, nospiests garastāvoklis, nesarunāšanās u.tml., kas skaidrojams ar hormonu

samazināšanos asinīs. Pusaudžiem raksturīgs organisma funkcionālo sistēmu attīstības nevienmērīgums. [20,121] Kā piemēru varētu minēt šajā klasē skolēnu vārdā Herberts, kurš mācās otro gadu 8.klasē, līdz ar to augumā ir lielāks nekā viņa klasesbiedri. Ārējā izskata izmaiņas pusaudžu vecumā nereti ir dažādu pārdzīvojumu cēlonis, kas novērojams arī šajā gadījumā un līdz ar to ietekmē pašvērtējumu – tas bieži ir zems. Būdams atstumtais skolnieks, kuru nepieņem, nereti izsmej, kas raksturīgs šai klasei kopumā, jo tajā valdošā ir “cits cita neizstāvēšanas taktika”, zēns netic saviem spēkiem, nevēlas iesaistīties grupu darbos, tādēļ citas kultūrvides iepazīšana ļautu Herbertam un skolēniem aizdomāties un pieņemt atšķirīgo, saprast, ka cilvēka iekšējās kvalitātes radītājs nav ārējais izskats.

Pusaudžu vecumā attīstās vispārīgās intelektuālās spējas. Tā kā galvenās izmaiņas kognitīvā attīstībā ir abstraktās domāšanas izveidošanās – jēdzienu apguve, pielietošana uzdevumu risināšanā [20,126], tad uzdevums – “Taurenis” – origami tehnikā, attīstītu telpisko domāšanu, nostiprinātu apgūto jēdzienu “stilizācija”. Lai arī pieaug loģiskās domāšanas operāciju nozīme iegaumēšanā, tomēr reproducēšana un mehāniska domāšana dominē šajā vecumā, tādēļ ieskats un iespēja iepazīties ar papīra locīšanas mākslu būtu piemērotas šim vecumposmam. “Reproduktīvā darbība ir nepieciešama arī vizuālās darbībā – viszemākā līmeņa – darbības tehnikas apguvei.” [8,10].

Pusaudžu periodā, lai iegaumētu, ir nepieciešams izmantot domāšanas operācijas – salīdzināšanu, analizēšanu, sintezēšanu, abstrahēšanu u.c., tādēļ ļoti svarīga ir mākslas darbu apskate, apspriešana un vērtēšana.

Pusaudžus raksturo prasmes un iemaņas izvirzīt, veidot savas hipotēzes, pārbaudīt pašiem jau esošās. Pieaug paškontrolē, spēja pēc noteiktām pazīmēm no vairākiem variantiem izvēlēties vienu, plānot darbību, eksperimentēt, improvizēt. [20,126] Uzdevums veidotu pieredzi apzināti pielietot vizuālas kvalitātes, izvēloties krāsu taureņa locīšanai un

arī nākamajā uzdevumā – stilizējot augus ar līniju. Balstoties uz ieteicamo vizuālās mākslas mācību programmu, līnija, stilizācija ir tikusi apgūta 4. klasē, tādēļ radoša darba pieredzi veidojošs uzdevums ir “Rotājums” – savas zīmju sistēmas izveidošana stilizējot augus. Tādējādi tiku respektēta pusaudžu vēlme izvirzīt pašiem savu hipotēzi, radīt ko jaunu, kā arī Valsts pamatizglītības standartā paredzēto beidzot pamatskolu apgūt iemaņas savu zīmju, simbolu veidošanā, saskatīt dabas procesos impulsu, idejas saviem radošajiem darbiem, veidotu pieredzi strādāt individuāli, attīstīt savu ideju, veikt radošu darbu plaknē, mērķtiecīgi izmantot vizuālas vērtības savas emocionālas pieredzes izteikšanai. [41]

“Radošās iztēles darbi ļoti aktivizē bērnus, jo viņiem tajos ir maksimālas iespējas pašizteikties, ir iespēja savu individuālo ieceri neierobežoti vizualizēt.” [8,195] Turklāt tiktu nodrošināta pusaudžu nepieciešamību pašapliecināties. Savukārt, 9.klasē, turpinot aizsākto, nostiprinātu savu simbolu veidošanu un jau esošo zināšanu jaunu pielietošanu, veidojot tērpu drūmai dienai, tādējādi bagātinot skolēnu emocionālo pieredzi.

Skolēnos vērojams infantilisms un pieaugušo spriestspēja un nopietnība, emancipācija (būtiskākā pusaudžu psihiskā īpatnība) – tieksme būt pieaugušam, vēlme pēc patstāvības [20,122], kas savu izpausmi varētu rast 8. un arī 9.klasē paredzētajos uzdevumos – vienas skices izvēle, taureņa dekorēšana un sava tērpa vizuālā tēla veidošana. Kārtojot zīmju sistēmas kompozīcijā, respektējot taureņa un apģērba formu, veidotos prasme atlasīt savus radošos darbus pēc dažādiem kritērijiem, mērķtiecīgi organizēt savu darbu, patstāvīgi lemt, kā rīkoties, kas būtiski pusaudžiem, kuri vēlas uzņemties atbildību.

Bieži pusaudži meklē iespēju identificēties – ar draugu, elku, kas rada drošības izjūtu. Skolēni nereti atdarina viens otra runāšanas manieri, ģērbjas līdzīgi, sēž pie viena skolas sola, veido līdzīgus radošos darbus, tādēļ sava tērpa noskaņas veidošana 9.klasē ļautu skolēniem palūkoties uz

apģērbu kā savas iekšējās pasaules izteiksmes iespēju, apzināties savu neatkārtojamību un nekautrēties būt pašiem – atšķirīgiem no pārējiem – un mazinātu šim vecumam raksturīgo izaicinošo uzvedību (kā kompensācijas reakciju), zem kuras slēpjas vai nu sakāpināti zems pašvērtējums vai arī pretēji – nereti pārlietu liela pašapziņa. To varētu mazināt iepriekšminētā uzdevuma radītā apjausma par blakus esošo cilvēku kā unikālu personību un viņa vēlmēm, interesēm, tādējādi izvairoties no konfliktiem ar apkārtējiem.

Lai arī klasē ir vairāki līderi, kas savstarpēji gan necenšas viens otru izkonkurēt un pārlicinoši izsaka savu viedokli, lielāka problēma, kas novērota šajā klasē, ir grūtības uzklaut citu viedokli. Jau no paša sākuma (1. un 2.klases) bijušas grūtības pieņemt vienam otru – klasesbiedri nereti izsmēja viens otra smieklus, runāšanas manieri u.tml. Paredzētais grupu darbs 8.klasē – kimono dekorēšana ar taureņiem, varētu sagādāt grūtības tā izpildē, bet tas veicinātu iemaņas organizēt darbu grupā, prasmi sadarboties, izteikt savu viedokli, vērtēt savus un citu darbus, izdarīt secinājumus, kas ir prasīts Valsts pamatizglītības standartā 8. klasei. [41] Turklāt, tā kā pusaudži šajā vecuma periodā meklē kopības izjūtu, tad klasē izveidojušās dažādas skolēnu grupas. Plānotais grupu darbs – kimono dekorēšana, kurā paredzēti trīs, četri skolēni katrā, mainītu ierasoto klases grupēšanos, un iespējams veicinātu klasesbiedru sadarbību, saskarsmes kultūru.

Pusaudžiem ir vēlme būt novērtētiem. Vizuālās mācības nodarbībās vislabāk ir redzams, cik ļoti skolēni tiecas pēc atzinības, uzslavām, tādēļ ļoti būtisks uzdevumu kopā ir paredzētais novērtējums veids, kas, noslēdzot tēmas 8.un 9.klasē, izpaužas iespējā vērtēt savus un citu darbus, uzklaut klasesbiedru viedokli, aizstāvēt savu ideju un gūt atzinību, kas ir ļoti nozīmīgi šajā vecumposmā. Pusaudžiem ir vēlme, lai pret viņiem izturas kā pret līdzīgiem, ko varētu nodrošināt viņu domu uzklautšana,

vērtējot savus un citu darbus, kas, savukārt, veidotu labu pedagoga un skolēnu savstarpējo kontaktu.

Lielākās problēmas ar pusaudžiem rodas tad, ja pieaugušie pieļauj kļūdu attiecību taktikā – pielieto galēju autoritāro vai liberālo formu vai arī, ja skolēnam ir zems pašvērtējums, tādā gadījumā nepieciešams pamudinājums, atbalsts, uzslavas, palīdzēt atgūt ticību sev. Šis gadījums attiecas arī klases skolēnu Herbertu, kuram nepieciešams pievērst vairāk uzmanības, izteikt dažādus pamudinājumus, uzslavas, novārtā neatstājot pārējos skolēnus.

Izpētot literatūru par pusaudžu vecumposmu, veicot novērošanu pētījumā iesaistītajā klasē, un ņemot vērā Valsts pamatizglītības standarta prasības un apzinoties, ka mācību tēmu secība ir sadalīta un atkarīga no skolēnu vecumposma attīstības un spējas uzņemt attiecīgo tēmu, darba autore secina, ka iepazīstināšana ar Japānas kultūrvērtībām radīs priekšstatu par mākslas daudzveidību, kas ļaus salīdzināt ar sevi, labāk pieņemt izmaiņas, kas skar pusaudžus, kuriem nereti tik svarīgs ir ārējais izskats, kas bieži kļūst par iemeslu pārdzīvojumiem; uzdevumu kopas ietvaros atbilstoši šai klasei, kurai raksturīgs individuālisms, būtu iespēja izpausties pastāvīgajos radošajos darbos – skiču veidošanā, taureņa dekorēšanā, savas zīmju sistēmas, simbolu un tērpa noskaņas izveidē, tekstila apdrukā, savukārt uzdevums grupās veicinātu klases sadarbību, saliedētību, prasmi uz klausīt citu viedokli, iespēja gūt novērtējumu, kas ļoti nozīmīga pusaudžiem, tādēļ nākošajā nodaļā tiks aplūkota un analizēta uzdevumu vērtēšanas kritēriju izvēle, jo skolēnu darbības vērtēšana un mācību procesa neatņemama sastāvdaļa.

2.3. Vērtēšanas kritēriju izvēle

Lai būtu iespējams izvērtēt un lemt par paveikto un skolēns varētu saņemt informāciju par savu apgūto zināšanu apjomu un sasniegumu uzlabošanai, savukārt, skolotājs par sava darba kvalitāti, jo vērtēšana ir

neatņemama mācību procesa sastāvdaļa, vērtēšanas kritēriju atlasei, vērtēšanas formai un metodiskajiem paņēmieniem ir liela nozīme. Uzdevumu kopā, kas paredzēta 8. un 9.klasē, katras tēmas uzdevumiem ir izvirzīti kritēriji, kas izraudzīti, lai būtu iespēja novērtēt skolēnu zināšanas, izpratni, prasmes un attieksmes (skatīt Piel.Nr.2).

Pirms sākt tēmu “Augu un dzīvnieku stilizācija japāņu mākslā” astotajā klasē un devītajā klasē tēmu “Mans tērps drūmai dienai”, paredzēta ievadvērtēšana. 8.klasē ievadvērtēšana paredzēta ar intervijas palīdzību, uzdodot jautājumus klasei par Japānas kultūru un mākslu, bet 9.klasē savukārt, īsu skolēna iepriekšēja gada darba aprakstu un pārrunām, kādas atziņas tika gūtas par japāņu kultūrvides vērtībām, jo uzsākot katras jaunas mācību tēmas apguvi, ir nepieciešams konstatēt, kādas ir skolēnu zināšanas un prasmes, kas, sniedzot informāciju par skolēnu sagatavotību, ļauj motivēt skolēnu turpmākajai mācību darbībai, precizēt mērķus, uzdevumus, kā arī nolemt, kādas būs vispiemērotākās skolēna un skolotāja sadarbības formas.

Turpmākos *skolēnu mācību sasniegumus konstatēšanai*, lai ieviestu korekcijas skolēnu darbā un paaugstinātu mācību panākumus, *kārtējais vērtējums* visas uzdevumu kopas ietvaros kā astotajā, tā arī devītajā klasē tiks dots:

1) *mutiski* katram skolēnam individuāli mācību procesa laikā, tā ļaus skolēniem iegūt nepārtrauktu atgriezenisko saikni mācību procesā. Izsakot labās viņu darba īpašības un norādot uz iespējām pārdomāt tās, kuras dotajā brīdī nav tik veiksmīgas, tā vērtēšana nebūs pārlietu uzmācīga, dos iespēju uzlabojot mācību sasniegumu līmeni un skolēns nekavējoties varēs rīkoties – mainīt sava darba virzību, jo vērtēšana nav mācību procesa mērķis, bet skolēnu darbības un sasniegumu koriģēšana.

2) *dokumentējot* katra uzdevuma izpildi vērtējuma lapā *ar ierakstu “ieskaitīts” vai “neieskaitīts”*.

Šādi fiksēts kārtējais vērtējums – vērojot skolēnus mācību procesā, kā arī vērtējot radošos darbus, atvieglos robežvērtēšanu, kas paredzēta pēc tēmas apguves.

8.klases tēmas “Augu un dzīvnieku stilizācija japāņu mākslā” un 9.klases tēmas “Mans tērps drūmai dienai” ietvaros tiks vērtētas skolēnu:

- *zināšanas un izpratne*: 1) par mākslas pasaules daudzveidību, 2) iespēja, kā izmantojot dažādos vizuālās mākslas veidu un vizuālās izteiksmes līdzekļus, var attēlotu savas idejas, emocijas.
- *prasmes*: 1) izmantot japāņu kultūrvides vērtības kā ierosmi savos radošajos darbos, 2) apzināti pielietot vizuālās kvalitātes, 3) izteikt un argumentēt savu viedokli, 4) māka uz klausīt citu domas, 5) analizēt, vērtēt savus un klasesbiedru radošos darbus, 6) sadarboties grupās.
- *iemaņas*: 1) veidot savus simbolus, izmantojot dabas un sabiedrības norises kā idejas saviem radošajiem darbiem, 2) jaunu mākslas tehniku apgūvē (papīra locīšanas mākslā – origami, tekstila tehnikā – apdrukā).
- *attieksmes*: 1) aktīva iesaistīšanās un nopietna pieeja mācību procesam, 2) rūpīga darba izpilde, 3) attieksmi pret savu un citu darbu, 4) attieksme pret apkārtējo vidi, 5) darba vietas nokopšana.
- *attīstības dinamika*.

8. un 9.klases tēmu apguvei detalizēts paredzēto uzdevumu un tiem atbilstošu vērtēšanas kritēriju plānojums skatāms pielikumā. (Piel.Nr.2)

Robežvērtēšana iecerēta beidzot 8.klasē tēmu “Augu un dzīvnieku stilizācija japāņu mākslā” un 9.klasē tēmu “Mans tērps drūmai dienai”, lai konstatētu skolēnu sasniegumu līmeni un atkārtot apgūto, sistematizētu, nostiprinātu un noteiktu, vai ir sasniegts mācību programmā paredzētais rezultāts. Tēmas noslēdzot, vērtējums tiks fiksēts, izmantojot skolēnu

radošos darbus, vērtēšanas labu ar ierakstu "ieskaitīts", "neieskaitīts", un argumentētu skolēna darba aprakstu.

Vērtējot skolēnus mācību sasniegumus, ir nepieciešams ievērot vērtēšanas pamatprincipus:

1) *objektivitāti*, t.i., godīgumu un labvēlību; vērtēšanā ir jābūt vienādei attiecībā pret visiem skolēniem, tādēļ skolēna Herberta vērtēšana neatšķirsies no pārējo skolēnu vērtēšanas tikai tādēļ, ka viņš ir vecāks, vai arī kāda no skolniecēm, kas apmeklē mākslas skolu, netiks vērtēta augstāk;

2) *atklātība* – uzdevumu kopā 8. un 9.klasei vērtēšanas kritēriji katra uzdevuma sākumā tiek darīti zināmi skolēniem – uzrakstīti uz tāfeles –, pēc skaita nedaudzi un skaidri formulēti, lai skolēni tos varētu aptvert, ievērot;

3) *attīstība* – vērtēšanai ir jāpalīdz skolēniem izprast viņu izaugsmi, tās iespējas, tā dodot pozitīvu ieguldījums viņa mācību darbā un personības izaugsmē, veicinot attīstību, tādēļ uzdevumu kopā katrs paredzētais uzdevums tiek vērtēts mācību procesa laikā. [41]

Uzdevumu kopā vērtēšanas kritēriji, pēc autores domām, katram uzdevumam pēc skaita ir nedaudzi, skaidri formulēti, saprotami skolēniem, un tie dod iespēju novērtēt skolēna zināšanas, izpratni, attieksmes, prasmes un iemaņas par tēmām "Augu un dzīvnieku stilizācija japāņu mākslā" un "Mans tērps drūmai dienai", kā arī pārliecināties, vai ir sasniegti izvirzītie mācību darbības mērķi. Taču, lai sekmīgi realizētu uzdevumu kopā paredzētos uzdevumus un virzītu skolēnus uz mācību mērķu sasniegšanu, ir nepieciešams izvēlēties atbilstošas mācību metodes un paņēmienus.

2.4. Uzdevumu kopā izmantotās metodes

Mācību metožu izvēlei ir nozīmīga lomai, lai veiksmīgi tiktu sasniegti mācību mērķi un realizēti iecerētie uzdevumi, tādēļ ļoti būtiski apsvērt un izvēlēties mācību metodes un paņēmienus.

Uzdevumu kopas ietvaros 8. un 9.klasei tiks izmantotas vairākas metodes, kuru izvēli nosaka: pirmkārt, mācību procesa likumsakarības un no tām izrietošie mācību principi – vienota skolēnu izglītošana, attīstīšana un audzināšana, metožu pieejamība skolēniem, skolēnu aktivitāte un patstāvība mācīšanās procesā, zināšanu, prasmju un iemaņu noturīgums, otrkārt, vispārīgie mācību mērķi, kas minētas Valsts pamatizglītības standartā vizuālajā mākslā, treškārt, uzdevumu kopā izvirzītie mācību mērķi un uzdevumi, mācību priekšmeta temata saturs, ceturtkārt, skolēnu sagatavotības (izglītības un audzinātības) līmenis, vecumposms, klases īpatnības, piektkārt, autores gatavība strādāt ar šīm metodēm. [3,46]

Lai tiktu sasniegti izvirzītie mācību mērķi 8.klasē tēmas “Augu un dzīvnieku stilizācija japāņu mākslā” un 9.klases tēmas “Mans tērps drūmai dienai” apguves ietvaros, uzdevumu realizēšanai un mērķu sasniegšanai stundās tiks *izmantotas vairākas metodes*, starp kurām viena metode būs dominējošā. Paredzēts izmantot sekojošas metodes:

- *saruna* tiks izmantota ievadvērtēšanā, lai noskaidrot skolēnu zināšanas par Japānu un tas kultūru kopuma, un skolēnu darbu vērtēšanā (skatīt Piel.Nr.2);
- *lekcija, ilustratīvi izskaidrojošā metode* nepieciešama, lai sniegtu informāciju skolēniem par japāņu kultūrvides vērtībām, noskaidrotu mācību procesā nepieciešamos jēdzienus (“stilizācija”, “origami”) (skatīt Piel.Nr.2);
- *norādošā jeb direktīvā metode* tiks izmantota, lai ierādītu iemaņas origami un tekstila apdrukas tehnikās, jo šī metode tiek uzskatīta par

piemērota vizuālās mākslas tehniku un materiālu demonstrēšanai [41] (skatīt Piel.Nr.2);

- *patstāvīgs darbs* tiks pielietots, lai skolēni gūtu iemaņas origami tehnikā (skatīt Piel.Nr.2);
- *radošs individuāls darbs* skolēnam dos iespēju īstenot savu radošo ieceri – veidot savas zīmes, simbolus, stilizēt augus, veidot sava apģērba noskaņu, jo ir svarīgi “mācīties darīt, lai varētu ar izdomu darboties savā vidē” [1,94] un “tikai radošā aktivitātē, darbā cilvēks izjūt īstu laimi, gara pacilātību un dvēseles prieku” [1,65] (skatīt Piel.Nr.2);
- *radošs darbs grupā* dos iespēju skolēniem respektēt citu uzskatus, mācīties argumentēt savus viedokli, vienoties par kopēju ideju radošajā uzdevumā – kimono kompozīcijas izveidē un tā dekorēšanā –, būs iespēja savstarpēji bagātināties, apmainīties nemateriālām vērtībām, “jo tikai saskarsme ar citiem cilvēkiem un kultūras vērtībām var attīstīties dabīgie cilvēciskie dotumi un spējas” [1,49], kā arī lieliska iespēja risināt klases kopīgo problēmu (skatīt 2.2.nodaļā) [8,252] (skatīt Piel.Nr.2);
- *stāsta sacerēšana* veido prasmi izteikt savas domas, uzskatus rakstiski, atklāt savus priekšstatus, zināšanas, tādēļ metode tiks izmantota, lai skolēni varētu rakstiski paust sava radošā darba ideju un tas kalpotu kā uzskates materiāls skolēnu mācību sasniegumiem (skatīt Piel.Nr.2).

Kā mācību paņēmieni stundās tiks izmantota mūzikas klausīšanās un smaržnūjiņu kūpināšana, jo “iesaistot mācībās dzirdes, redzes, motorikas, taustes dažkārt ožas orgānus, pedagogi iekļauj skolēnus objektīvās realitātes izziņas procesā, kur organiski apvienojas dzīvā vērošana, abstraktā domāšana un prakse”. [3,11] Kā uzdevumu kopā paredzētās metodes tiek iedzīvinātas, skatīt mācību procesā (3.nodaļa). Autore uzskata, ka izvēlētās mācību metodes palīdzēs sasniegt izvirzītos mācību mērķus, skolēniem apgūt jaunas zināšanas, attīstīt, pilnveidot viņu personību un padarīs mācību procesu saistošu un interesantu.

3. Mācību procesa apraksts

Uzdevuma kopa, kas sadalīta divos posms diviem mācību gadiem veltīta japāņu kultūrvides vērtību apguvei un veidota, ievērojot pēctecības principu, no vienkāršāka, uz sarežģītāko, tika realizēta viena un tajā pašā klasē. 8.klasē tēmai “Augu un dzīvnieku stilizācija japāņu mākslā” paredzēti 5.uzdevumi un 9.klasē tēmai “Mans tērps drūmai dienai” paredzēti 5.uzdevumi.

8.klasē tēma “Augu un dzīvnieku stilizācija japāņu mākslā”, kur pirmā vizuālās mākslas stundā aplūkota augu un dzīvnieku stilizācija japāņu mākslā – taurenis – faunas stilizācija – forma un krāsa (skatīt Piel.2 stundu plāni 8.klasei). Nodarbībā piedalījās gandrīz visi skolēni, klasē valdīja pozitīva gaisotne. Stunda tika uzsākta bez skolēnu piecelšanas kājās, šī kļūda tika pamanīta nākamajā stundā, kad skolēni nedzirdēja zvanu un uz manu aicinājumu sākt stundu nereaģēja. Audzēkņiem tomēr ir jābūt disciplinētiem, jāsāk darbs ar zvanu, tas audzina raksturu, kārtības mīlestību un punktualitāti. Nākamajā stundā sekoja atgādinājums par disciplīnu, kas turpmāk, stundu sākot, vairs nebija jāatkārto. Pirmās piecas minūtes skolēni tika aicināti atpūsties, aizverot acis, paklausīties japāņu mūziku, kas viņos izraisīja pozitīvas emocijas un radīja neierastu gaisotni nodarbībā.

Stundas sākumā tika veikta ievadvērtēšana ar jautājumu palīdzību, kuras rezultātā noskaidrojās – lai arī tika minēta meditācija, japāņu nacionālais tērps kimono, austrumu cīņas, skolēnus zināšanas bija niecīgas. Tādēļ paredzētā ievadlekcija 15 minūšu garumā izpaudās ilustratīvā stāstījumā, skolēniem tika sniegts kodolīgs vispārējs apraksts par Japānas kultūrvides vērtībām kopumā, uzsverot viņu dabas mīlestību, lai klasei rastos priekšstats par japāņu mākslas savdabību. Skolēni ļoti uzmanīgi klausījās, uzdeva jautājumus. Ja uz kādu jautājumu nezināju atbildēt, atvainojos par nezināšanu, atbildi noskaidroju līdz nākamajai stundai un

pavēstīju skolēniem. Pirms stāstīt par augu un dzīvnieku stilizāciju japāņu mākslā, tika noskaidroti jēdzieni “stilizācija” un “origami”.

Pēc stāstījuma par formas un krāsas nozīmi japāņu mākslā, skolēni veica *pirmo uzdevumu – origami tehnikā izpildot taureni* (izvēloties krāsu, balstoties uz savām asociācijām). Uzdevums nepieciešams, lai tiktu nostiprinātas zināšanas un atmiņā paliktu krāsas nozīme un formas stilizācija, kā arī skolēni tiktu rosināti izteikt savu emocionālo attieksmi. Origami tehnika, manuprāt, vislabāk spēj radīt izpratni par to, kas ir formas stilizācija – skolēns neaizraujas ar lieku detaļu izstrādāšanu, bet aptver formu kā vienotu veselumu. Turklāt, origami tehnika – japāņu papīra locīšanas māksla, dod ieskatu mākslas pasaules daudzveidībā.

Pirms uzsākt patstāvīgo darbu, skolēni tika informēti par vērtēšanas kritērijiem. Paredzot, ka darba gaitā skolēniem varbūt kādas neskaidrības, iepriekš tika sagatavoti vizuālie piemēri – taureņa tapšanas posmi. Tas palīdzēja skolēniem labāk uztvert izpildāmo uzdevumu, kā arī sekmēja mācību procesa raitu gaitu. Vizuālajam materiālam ir ļoti būtiska loma jebkura mācību priekšmeta jaunas tēmas, t.sk., mākslas apgūvē, tādēļ pedagoga ir nepieciešams veidot savu uzskates līdzekļu fondu, kas atvieglo mācību procesu.

Kad stundas beigās apvaicājos, kādēļ tika izvēlēta tieši tā krāsa, katrs skolēns spēja pamatot krāsas izvēli tauriņam, idejas atšķīrās, bet visas ļoti saistošas, piemēram, šeit Lāsmā dzeltenā krāsa saistījās ar vasaru, sauli, tādēļ laimes vēlējums – pavasara ātrāka atnākšana (Piel.Nr.3. 1.attēls), sarkano krāsu Elīna izvēlējās, lai atspoguļotu prieka vēlējumu (Piel.Nr.3. 2.att.).

Vizuālās mākslas stunda, manuprāt izdevās – skolēni aktīvi strādāja, centās darbu veikt pēc iespējas akurātāk, neskaidrību gadījumā lūdza palīdzību. Centos apstaigāt visus skolēnus, ja vienlaicīgi radās problēmas locīšanā, skolēni tika lūgti palīdzēt klasesbiedriem, tādējādi veicinot skolēnu sadarbību. Klasē valdīja pozitīva gaisotne, skolēniem patika japāņu

mūzika, arī uzdevums, jo retais prata izlocīt pat kuģīti, tādēļ tas viņiem bija jaunums. Meitenes pat izteica domu, ka taureņus varētu izmantot lentes vietā kā dāvanu iesaiņojuma noformējumu un lūdza kopējumus, kuros būtu redzama locīšanas shēma. Tas liek secināt, ka jauniegūtās zināšanas rosinājušas skolnieču radošo domāšanu, kas ietekmēs viņu turpmāko darbošanos arī ārpus skolas.

Tēma – “Rotājums. Augu stilizācija – punkts, līnija, tekstūra.” tika aplūkota divās stundās. Pirmajā skolēni noklausījās ilustratīvu stāstījumu par līniju kā vizuālās izteiksmes līdzekli un tās lomu augu stilizācijā. Stāstījums kalpoja kā ierosme *otrajam uzdevumam – uz neliela izmēra lapiņām ar grafiņu vai pildspalvu veidot skices, stilizējot augus pēc atmiņas, radīt savu zīmju sistēmu, izmantojot dažādus līniju veidus, lai papildinātu un raksturotu formu – taureni*. Skicēšana ir nepieciešama kā palīgs skolēnu ideju meklējumos, ieceres variēšanā, mācoties izteikt galveno domu. Pirms skolēnu darba izpildes uz tāfeles kā iepriekšējā stundā tika doti vērtēšanas kritēriji.

Dažiem skolēniem radās grūtības ar augu skicēšanu pēc atmiņas, tādēļ vizuālās metodikas kabineta fondos tika atrastas grāmatas ar dabas ilustrācijām, skolēni tika aicināti arī pavērot augus klases telpā. Īpaši grūti veicās Mārtiņam, kurš sākumā zīmēja cilvēka karikatūru ar pamatojumu, ka viņš taču piederot pie dabas. Taču pārrunājot, ka cilvēks nav augs vai dzīvnieks, jo ir spējīgs domāt, analizēt, Mārtiņš pievērsās puķu, vēlāk koku stilizēšanai. Manuprāt, kokus Mārtiņam izdevās stilizēt ļoti veiksmīgi un, salīdzinoši ar sākumā zīmēto cilvēku un puķēm, viņš izprata, kas ir stilizācija un atklāja savas radošās darbības attīstību. (Piel.Nr.3 3.att.)

Darbs ritēja raiti, visi klausījās austrumu mūziku, un skolēni paši vaicāja pēc smaržnūjiņām, kas radīja atraisītu, radošu noskaņu. Katram skolēnam tika izteikta atzinība, pamudinājums, kur tas bija nepieciešams, ieteikts risināt ideju no cita viedokļa. Iedrošinājums tika pausts skolēniem,

kuriem, viņuprāt, neizdevās ideju skicēs risināt tik veikli kā citiem klasesbiedriem.

Stundas beigās skolēni ar interesi vēlējas uzzināt, kas būs nākamajā stundā. Viņi tika lūgti nākamreiz paņemt taureņus, kurus locījām pirmajās stundās, jo daudzi tos bija aiznesuši parādīt mājiniem. Pēc nodarbības tika piekodināts sakārtot savu darba vietu (protams, daži pamanījās atstāt izgrūstītu galdu, krēslu). Būtiski ir veidot skolēnos attieksmi pret kārtību, līdz ar to arī darbu. Šādi atgādinājumi pusaudžu vecumā ir bieži nepieciešami, jo skolēni nereti ir izklaidīgi, taču pedagogam jāņem vērā, ka ar sodu vai paaugstinātu balsu tembru pozitīvas izmaiņas nevar ieviest. Tikai ieradumu veidošana ar sistemātiskiem atgādinājumiem var mainīt skolēnu rīcību, attieksmi.

Otrajā stundā sekoja ilustratīvs stāstījums par brīvu, metrisku ritmu, kompozīcijas principiem japāņu mākslā, lai aicinātu skolēnus izplānot nākamo rīcību radošajā darbā. Pirms darba izpildes uz tāfeles tika uzrakstīti vērtēšanas kritēriji. *Trešajā uzdevumā skolēni izvēlējās vienu no skicēm (iepriekšējā stundā veidotās) un dekorēja taureņus*, kurus bija veidojuši iepriekš. Taču šajā momentā tika pieļauta kļūda, pareizāk sakot, jau nedaudz iepriekš. Bērni taureņus aiznesa mājās, un, lai arī tika atgādināts iepriekš vairākas reizes, daļa pamanījās tos atstāt mājās, kā arī bija skolēni, kas pirmajā stundā nebija ieradušies un līdz ar to pirmā uzdevuma viņiem nebija. Bet izpratusi šo kļūdu, mājās biju sagatavojusi krāsainas lapas, lai skolēni, kuriem šī uzdevuma nav, to veiktu un varētu turpināt darbu. Kā aizdomas apstiprināja, bija 7 skolēni, starp kuriem bija tādi, kas taureni aizmirsa un tādi, kas nebija skolā pirmajā stundā.

Nodarbības sākumā tika izstāstīta stundā paredzētā tēma, izskaidrots uzdevums, un, kamēr klase pildīja uzdoto, ar pārējiem skolēniem izlocījām trūkstošos taureņus. Tas viņiem bija jaunums un pārsteigums, jo parasti šādos gadījumos skolotāja uzdeva citu uzdevumu, tā neapzināti pakļaujoties un pieļaujot, ka skolēni turpinās šo pašu taktiku arī citā reizē.

Pēc otrā un trešā uzdevuma veikšanas skolēnu augu stilizācijās bija redzams dažādu līniju pielietojums, augu stilizāciju izvietojums uz taureņiem. Monta ar liektām līnijām, kuras vilktas virzienā, kur skatās taurenis, attēloja vertikālus puķu kātus, tā uzsverot to tiekšanos pretī debesīm un taureņiem (Piel.Nr.3 4.att.), Signija ar zigzagu līnijām raksturo rudzupuķu ziedlapas (Piel.Nr.3 5.att.). Pārtraukta vai liekta līnija, pēc vairāku skolēnu izteikuma, atspoguļojot kustību – Elīna izmantoja liektas līnijas, lai raksturotu tauriņa lidojumu (Piel.Nr.3 2.att.), Mārtiņš ar viļņojošām līnijām atspoguļoja koku zarus, kas šūpojas vējā, bet koku izvietojums ar virzienu uz taureņa centru pasvītrot viņa vēlmi attēlot mežu no augšas, kur lido taureņi (Piel.Nr.3 6.att.), Linda pieneņpūku lidojumu attēloja ar neregulāru punktu izvietojumu un, atceroties japāņiem tik svarīgo asimetriju, centās pasvītrot neatkārtojamību, uz spārnēm attēlojot dažāda lieluma ziedus (Piel.Nr.3 7.att.), bet Lāsma izmantoja brīvu ritmu, lai pasvītrotu puķu pļavu, kur ziedi aug neregulāri (Piel.Nr.3 1.att.). Spēju izvēlēties atbilstošu materiālu apliecina Monta – taureņa spārnu virzienam paralēli vilkusi līnijas, tās skaidrojot ar vēlmi pasvītrot spārnu slaidumu, bet, lai izceltu pašu līniju, izmantoja sudraba pildspalvu, bet ziedu trauslumu – ar mīkstu grafitu (Piel.Nr.3 4.att.), sudraba pildspalvu izmantoja Elīna (Piel.Nr.3 2.att.), Linda (Piel.Nr.3 7.att.), bet Mārtiņš – gaiši violetu, lai līnijas izceltos uz melnā papīra (Piel.Nr.3 6.att.).

Mācoties no kļūdām, pēc stundas, taureņi tika savākti darbu mapē, lai nākamajā stundā skolēni netraucēti bez aizķeršanās varētu veikt grupu darbu. Tie, kuri nebija paguvuši izpildīt uzdevumu, lūdza atļauju savus darbus ņemt uz mājām un pabeigt, kas liek secināt, ka tas ir ierasts un atļauts.

Arī tēmai “Kimono – savdabīgs japāņu lietišķās mākslas valodas veids” tika veltītas divas mācību stundas. *Ceturtais uzdevums bija darbs grupās – skolēni veidoja kimono tēlu, kas būtu laba vēlējuma nesējs. Vispirms, izmantojot mākslas darbu reprodukcijas, skolēniem tika izstāstīts*

par kimono lomu japāņu dzīvē, dekorēšanas principiem, lai skolēni varētu tos izmantot kā ierosmi grupu darbam – kimono dekorēšanai. Pēc skolēnu lūguma, tika atskaņota austrumu mūzika, kūpinātas smaržnūjiņas.

Uz tāfeles pirms uzdevuma veikšanas tika doti vērtēšanas kritēriji. Grupu darbam ir liela loma sadarbības attīstībā. Uzdevuma mērķis bija veicināt skolēnu sadarbību, iemaņas citu viedokļa uzklaušanās, kas klasei ir vien no lielākajām problēmām kā arī mainīt ierasto klases grupēšanos. Katru grupu veidoja trīs vai četri skolēni. Tie, kuri nespēja apvienoties, tos sadalīju, kas radīja nelielu pretestību sākotnēji, bet arguments, ka viņiem pašiem bija dota izvēle sameklēt sev grupas biedrus, kas atšķirtos no citām reizēm, un viņi to nespēja izmantot. Pēc nelielām diskusijām skolēni ķērās pie uzdevuma veikšanas.

Ceturto uzdevumu sākot, skolēni vispirms uz lapām ar grafitu skicēja kimono kompozīcijas. (Piel.Nr.3 8.att.). Vēlāk apspriežoties, kura būs vispiemērotākā un kādas krāsas tiks izmantotas, lai atspoguļotu labā nesēja tēlu, realizēja kompozīciju ar guašas krāsām uz kartona kimono. Skolēnu grupa – Mārtiņš, Elīna, Signija – izvēlējās diagonāles kompozīciju, jo vēlējas attēlot taureņu – labu domu – ceļu, kas ir saulains, priecīgs, tāpēc dzeltens, zaļā esot dzīvība – labais uz zemes, bet zilais – debesis. Taureņi atrodas uz visiem laukumiem, jo lido, kur vēlas (Piel.Nr.3 9.att.). Savukārt, Monta, Sanda, Lāsma, Renija, kas bija vienā grupā, nolēma taureņus izvietot dažādos virzienos, lai rastos efekts, ka taureņi lido un līdz ar to, viņu vēlējumi, kas katram ir atšķirīgi, sasniegtu tos, kam tie visvairāk nepieciešami, tādēļ izvēlēta izkliedēta kompozīcija, nelieli dažādu krāsu laukumi atspoguļo atšķirīgus cilvēkus, kas dzīvo viens otram līdzās (Piel.Nr.3 10.att.).

Darbs grupas ritēja atšķirīgi, vieni izdevās vienoties ātri, otriem ar grūtībām, taču gala rezultātā skolēni darbojās, sadalot pienākumus – viens zīmēja kompozīciju, citi jauca krāsas, un beigās katrs aizpildīja kādu no kompozīcijas laukumiem.

Tā kā darbs bija laika ietilpīgs un krāsai bija nepieciešams arī izžūt, skolēni uzdevumu veica divās stundās. Kad tika pabeigts ceturtais uzdevums, *skolēni veica piekto uzdevumu – veidoja sava individuālā darba un grupu darba aprakstu* (Piel.Nr.3 11.att., 12.att.). Pēc uzdevuma veikšanas, ar skolēniem pārrunājām viņu dekorēto taureņu augu stilizāciju nozīmi, krāsas izvēli, vēlējuma saturu (japāņi mākslu rada ar dziļu nozīmi, varētu teikt pat nedaudz pārspasaulīgu, meditatīvu, arī skolēniem bija jāizdomā savu izvēlēto augu nozīme taurenī, jo taurenis japāņiem ir laimes vēlējums, un, skolēnu atveidotais uz tiem, kā laimes vēlējuma saturs). Mārtiņš vēlējumu būt stipram pasvītro ar resniem kokiem, kas, viņaprāt, esot stiprām saknēm (Piel.Nr.3 6.att.), bet Lāsma vēlējumu, lai ātrāk pienāk pavasaris, pasvītro stilizēta ziedu pļava (Piel.Nr.3 1.att.), bet Lindsa prieka vēlējumu pasvītro pieneņpūku lidojums (Piel.Nr.3 7.att.). Visus skolēnu stāstus nav iespējams nokomentēt, bet idejas ļoti radošas, tādas, kas pieaugušam neienāktu prātā.

Vēlāk skolēni grupās izstāstīja savu ieceri, tādējādi mācoties izteikt savu viedokli, izmantojot mākslas valodu, aizstāvēt savu ieceri, vērtēt savu un citu radošo darbību, uzklaut citu viedokli.

Vērtēšana noritēja pēdējā stundā, summējot punktus par katra uzdevuma izvirzītajiem kritērijiem, kā arī ņemot vērā ierakstus vērtēšanas lapā “ieskaitīts”, “neieskaitīts”, kas tika fiksēts mācību procesa laikā par katru uzdevumu. Skolēnu mācību sasniegumu vērtējumu skatīt Pielikumā Nr.3 13.,14.attēlā.

Tēma par Japānas kultūru tika attīstīta nākamajā gadā ar tiem pašiem skolēniem. Tēma “Mans tērps drūmai dienai” tika aplūkota 9.klasē piecās stundās, veicot piecus uzdevumus.

Pirmās stundas tēma “Atmiņas par Japānas mākslu un kultūru”. Nodarbība sākās ar mūzikas klausīšanos un haiku lasīšanu, ko skolēni atpazīna. Sekojoši bija nepieciešama ievadvērtēšana kā refleksija un skolēnu iepriekšējā gadā apgūto zināšanu pārbaude.

Ar japāņu mūzikas palīdzību, smaržnūjiņu kūpināšanu, skolēnu pagājušā gada darbiem, tika atsaukta atmiņā pērnā gada tēma. Sekojoši skolēni tika lūgti uzrakstīt īsu sava pagājušā gada darba aprakstu, kas dažiem veicās itin labi, citi, savukārt bija nelielā neizpratnē, kādēļ ir nepieciešams atgriezties pie iepriekšējā. Zēni koķeti aizbildinājās, ka neatceras sava darba ideju, tādēļ piedāvāju uzrakstīt to, ko šobrīd viņi varētu paust ar savu iepriekšējā gada darbu. Šim uzdevumam tika dotas piecas minūtes, pēc kurām daži skolēni brīvprātīgi nolasīja savas atmiņas, versiju par savu darbu. Piemēram, Monta skaidri neatcerējās, kāds bija viņas vēlējums, bet to, ka japāņiem taurenis ir laba vēlējums, viņa atminējās. Turklāt stāstā apraksta gaitā, viņa atcerējās savu augu stilizācijas nozīmi un to, kāpēc izvēlējusies tieši tādus izteiksmes līdzekļus (Piel.Nr.3 15.att., 16.att.).

Sekojoši kopīgi tika pārrunātas galvenās atziņas, kuras tika gūtas, iepazīstoties ar japāņu kultūrvides vērtībām.

Aplūkojot savus darbus, skolēnos tikta rosināta pieredze analizēt, interpretēt. Sekojoši skolēni tika informēt par turpmāko tēmu “Mans apģērbs tumšai dienai” – sava tērpa vizuālā tēla radīšanu, un stundu skaitu, kas paredzēts šai tēmai, lai skolēni savlaicīgi varētu apzināties nepieciešamību plānot savu darbu, detalizēti izskaidrojot katras stundas uzdevumu un vērtēšanas kritērijus.

Skolēniem tika izdalītas arī vēstules vecākiem ar lūgumu atbalstīt savas atvases un ļaut pārveidot kādu apģērba gabalu mācību nolūkos un piešķir to jau nākamajai vizuālās mākslas stundai, jo paredzot skolēnu aizmāršību, uz trešo stundu, kad tie būs nepieciešami, tie visiem noteikti būs.

Nākamās divas stundas tika veltītas tēmai “Mans apģērbs tumšai dienai. Simboli.”, kur pirmā tika sākta ar zināšanu atsvaidzināšanu – sekoja ilustratīvs stāstījums par Japānas mākslā izmantotiem simboliem (formas, krāsas asociācijām), kā arī kimono lomu japāņu dzīvē, kompozīcijas

principiem kā uzskates līdzekli izmantojot kimono reprodukcijas (skatīt Piel.Nr.1). Skolēni paši daudz atcerējās, izteica atbildes pirms jautājums tika pabeigts. Kā uzskates līdzekli biju paņēmusi arī savu veidoto melno zīda kimono ar ķiršu koku, izraisot apbrīnu no meiteņu puses, bet zēnu – arī viņi tā varētu, atgādināju, ka viņiem šāda iespēja būs – radīt sava apģērba noskaņu, tādējādi bravūrību, kas raksturīga pusaudžiem, nedaudz noklusināja.

Sekojoši skolēni veica *pirmo uzdevumu – ar krāsainiem grafiem, pildspalvām uz baltām papīra lapām skicēja pašu jaunradītus simbolus, zīmes, balstoties uz dabas parādību un sabiedrības procesu asociācijām*. Daudzi skolēni sākotnēji skicēja jau pazīstamus simbolus sauli, ko asociēja ar gaismu, zaļus kokus ar dzīvību. Atgādinot par stilizāciju, ka tās mērķis ir bijis palīdzēt viņiem šajā uzdevumā, mudināju skolēnus risināt savu ideju šādā aspektā. Uzmanība tika veltīta katram skolniekam, palīdzot ar jautājumu nonākt pie savu simbolu izveides, piem.: “Kādas krāsas, izjūtas, tavuprāt, raksturīgas drūmai dienai? Bet kādas emocijas, krāsas, formas liktu Tev pasmaidīt?” Skolēni tūlīt sāk stāstīt, kas viņiem šķistu piemērots. Lūdzu viņus savas idejas ietērpt simbolos (Piel.Nr.3 17.,18.att.).

Otrajā uzdevumā skolēniem vajadzēja veidot simbolu sarunu, savstarpēji tos kārtojot. Rezultāti pēc pirmā un otrā uzdevuma bija acīmredzami – Anita izveidoja ģimenes simbolu apļa formā, kurā katrai krāsai sava nozīme – oranžais un dzeltenais – gaisma, sarkanā – mīlestība, zilā – ūdens, kas attēlots ar liektu līniju, jo arī dzīve ir līkumaina, bet apļa vidū – četrstūris, kas simbolizē katru ģimenes locekli kā indivīdu, kuram ir savas domas (Piel.Nr.3 18.att.). Sabīne izveidoja saulrietu, kas viņai ļoti patīk, tāpēc varēšot būt pozitīvs, to savienojot ar čūskām – taisnām un nedaudz izliektām, dzeltenām līnijām un kvadrātiem. Košās krāsas pēc Sabīnes domām, varētu labvēlīgi ietekmēt apkārtējos (Piel.Nr.3 17.att.).

Japāņu mākslā formas simbolisms bija vērsts vairāk uz dabas elementiem un salīdzinājumu ar pašu dzīves norisēm, bet šajā uzdevumā

skolēni radoši varēja darboties, mēģinot atspoguļot savas izjūtas, emocijas. Manuprāt, iepriekš uzdotie jautājumi palīdzēja, jo skolēni, kas pirms tam sēdēja nomākti, sāka darboties. Turklāt, šajā klasē bija ienākusi jauna skolniece Laura, tādēļ iepriekšējā gada tēmu nebija apguvusi. Tas bija acīmredzami manāms, jo tika skicēti kaķi dažādās krāsās (Piel.Nr.3 19.att.). Jautājumi, kurus uzdevu arī citiem, lika Laurai nonākt pie slēdziena, ka kaķis nevar atspoguļot viņas izjūtas un ar lielām grūtībām, bet tomēr ar uzmundrinājumiem, viņa veidoja savus simbolus. Lai arī pirms tam zīmēja telpiskus objektus, otrās stundas beigās tika radīti pašas simboli – labestība, kas viņai asociējās ar dzelteni krāsu un lieku līniju, draudzība, kas viņai šķiet silta, tāpēc oranžā krāsā, un prieks, kas attēlots ar asu, sarkanu līniju. Visi cieši sarindoti, jo dzīvē arī savstarpēji saistīti un atgādinās par tām drūmās dienās (Piel.Nr.3 20.lpp.)!

Stundas beigās nākamajai reizei skolēni tika lūgti paņemt līdzi krāsainus papīrus, kas būtu tuvi pēc toņa viņu izvēlētajam apģērbam, ko nākamajā stundā griezīsim tērpa piegrieztnes formā un skicēsim uz tā jaunizveidotos simbolus, lai iepriekš jau varētu vizualizēt drēbes tēlu.

Diemžēl starp abām stundām bija projektu nedēļa un skolēni bija aizmirsuši paņemt krāsainos papīrus, šķēres, tādēļ *trešo uzdevumu – skicēt simbolus uz apģērba piegrieztēm, veidojot tērpa un simbolu vienotību* – neizdevās realizēt. Skolēni uz tām pašām lapām, kur skicēti simboli, vai arī vienkāršām baltām lapām, veica nākamo darbu (Piel.Nr.3 20.att.). Veidojot tērpa noskaņu, atgādināju japāņu mākslinieku skatījumu uz kimono kā vienotu veselumu, un lūdzu atcerēties to, mēģinot veidot savas kompozīcijas, kurā atspoguļotos zīmju savstarpējā un pagērba vienotība. Turklāt neaizmirstot nosacījumu – dekorējot apģērbus, radītu pozitīvu tēlu, kas spētu ietekmēt valkātāja un apkārtesošo garastāvokli drūmā dienā.

Jānis ieradās tikai otrajā stundā, tāpēc simbolus veidoja jau savstarpēji apvienojot. Melnās lauztās līnijas Jānim saistās ar ziemu, kad ātri iestājas tumsa, bet melnie laukumi simbolizēja nepabeigtus darbus,

tādēļ kā atsvars ir oranžā krāsa, kas esot siltums un mājīgums. (Piel.Nr.3 20.att.). Anita izvēlējās centra kompozīciju tādēļ, ka ģimene ir visnozīmīgākā un atrodas cilvēka dzīves centrā (Piel.Nr.3 18.att.).

Skolēnus patiešām aizrāva uzdevums, bieži aicināja, lai pārjautātu, kuru no idejām labāk realizēt. Bija skolēni, kuriem idejas attīstījās viegli, bet bija tādi, kuriem pamudinājumi, vairāk pārdomāt, meklēt nedaudz savādāku risinājumu, bija nepieciešami biežāk. Stunda pagāja ļoti ātri un skolēnu lielā skaita dēļ nevarēja veltīt uzmanību visiem tik daudz, cik gribētos. Nākamajai reizei tika lūgts paņemt kartupeļus, sūkļus, biežāku papīru trafaretu izgatavošanai.

Mācoties no pagājušā gada kļūdas – ļaut darbu skices nest mājās –, skices iepriekšējā stundā tika savāktas darbu mapē, tāpēc šajā ceturtajā stundā, kuras tēma bija “Mans apģērbs tumšai dienai. Apģērba apdruka.” neradīja nekādas aizķeršanās un skolēni varēja veikt *ceturto uzdevumu – kreklu apdruku*. Pirms darba uzsākšanas, tika demonstrēti apdrukas veidi – ar zīmogu, trafaretu, otu, rezerves zīmuli, lai skolēni varētu plānot un paredzēt, kāda no tām būs vispiemērotākā viņa tērpa veidošanai. Tā kā darbs bija laika ietilpīgs un krāsai nepieciešams nožūt, tad radošais darbs tika plānots divām mācību stundām.

Sekojoši skolēni izvēlējās vienu no veidotajām apģērba skicēm un realizē to. Ja radās jautājumi vai neskaidrības, kā labāk rīkoties, katram individuāli tika sniegta konsultācija, ieteikums. Lai arī skolēni bija sagatavojuši iepriekš lūgto – kartupeļus, biezu papīru, ne visi tos izmantoja. Trafaretus pielietoja Sabīne (Piel.Nr.3 22.att.), Elīna (Piel.Nr.3 23.att.), bet neviens neizmantoja kartupeli. Skolēnus vairāk aizrāva sava veida gleznošana uz auduma ar otu: Sabīne panāca ar krāsu faktūru (Piel.Nr.3 22.att.), Elīnas vēja simbols – brīvs un glezniecisks (Piel.Nr.3 23.att.), bet punkti un vienāda platuma līnijas kā kontrasts tam (Piel.Nr.3 24.att.). Jānis dažus laukumus gleznoja, noklājot audumu pilnībā ar krāsu (Piel.Nr.3 25.att.), citās vietās redzams, ka audums klāsts nevienmērīgi (Piel.Nr.3

26.att.). Šī skolēniem bija jauna pieredze, jo līdz šim viņi nekad nebija gleznojuši uz auduma, tāpēc priecājoties par darba procesu. Patīkami bija vērot, kā skolēni, kuriem apģērbs bija ar kādu defektu, uzrakstu vai emblēmu, prata to iesaistīt savā darbā vai arī nomaskēt tā, ka tas nav redzams piemēram, Sabīne (Piel.Nr.3 22.att.).

Skolēnu darbi deva gandarījumu, dažas idejas šķita patiesām pārsteidzošas. Skolēnu interpretējumi - “Mans tērps drūmai dienai”, bija atšķirīgi – apģērba un simbolu krāsu izvēle bija dažāda (Piel.Nr.3 27.att., 28.att., 29.att.), atšķirīgas kompozīcijas – centra kompozīciju izvēlējās Sabīne (Piel.Nr.3 27.att.), Laura simbolus izvietoja uz muguras – kreisā pleca (Piel.Nr.3 28.att.), Elīna diagonāles kompozīciju, turklāt, ietekmējoties no japāņiem, veidoja tērpa simbolus, kas aizvijas no labās puses uz kreiso un pāri plecam (Piel.Nr.3 29., 30.att.), arī Jānis izvēlējās diagonāles kompozīciju (Piel.Nr.3 31., 32.att.). Tas apliecina, ka skolēni ir mainījuši savus uzskatus par apģērbu un spēja palūkoties uz to kā vienotu veselu.

Tika izteiktas atzinības par aprukas tehniku un vairākas meitenes interesējās, kur apdrukā krāsas var iegādāties.

Vienam apdruka veicās ātrāk, citām lēnāk, tādēļ tika ievēroti dažādie darbības tempi un tie skolēni, kuri darbu bija paveikuši, *veica piekto uzdevumu – veidoja sava darba aprakstu, kurā atklāja sava darba ideju, simbolu – krāsas un formas – nozīmi.*

Darbu apraksti liecina par to, ka skolēni ir pārdomājuši sava darba ideju. Elīna uz sava krekla attēloja vēju, atveidojot ar baltu, liektu līniju, kas sniedzas diagonālē no krekla labās puses uz kreiso, tā radot kustību, ko pastiprina nevienās līnijas blakus. Vēja nestas dzeltenas lāses Elīnai ir jaunības simbols, dzeltenās skujuas, kas novietotas dažādos virzienos – rada dzīvīgumu, bet attēlotie pusloki, ko veido melni un balti punkti, simbolizē vienotību, kurai jābūt visu būtņu starpā. Melnie raksti, kas atrodas ap krekla apakšmalu un piedurkņu galos, simbolizē bezgalību – cilvēka vēlmes,

sapņu, un to novietojums – lai sapņu, vēlmes neapstātos (Piel.Nr.3 33.att.). Lai arī Jānis, veidojot sava darba aprakstu, ir aprakstījis vairāk savus veidotos simbolus, nepieminot tērpa kompozīcijas nozīmi (Piel.Nr.3 34.att.), sava darba apraksta veidošana ne tikai veido iemaņas izteikties rakstiski, bet palīdz sakopot domas.

Kad apdruckas darbs un apraksts bija pabeigts, sekoja klases kopējās pārrunas un radošo darbu vērtēšana. Savu ideju vispirms izklāstīja darba autors, klasesbiedri uzdeva jautājumus un skolēns atbildēja. Skolēns pats novērtēja savu darbu, pārskatot vērtēšanas kritērijus – kuri izpildīti un kuru nav, tikai tad devu savu vērtējumu. Skolēnu mācību sasniegumu vērtējumus skatīt Pielikumā Nr.3 35., 36.attēlā.

Lielākā daļa skolēnu bija apmierināti ar saviem darbiem, meitenes apgalvoja, ka kreklus arī domā nēsāt un ne tikai drūmās dienās. Zēni gan izvairījās no konkrētas atbildes, kas liek domāt, ka tas draugu vidū varētu būt nepopulāri.

Divu gadu ietvaros, apgūstot tēmas “Augu un dzīvnieku stilizācija japāņu mākslā” un “Mans tērps drūmai dienai”, skolēni veica radošo darbību par ierosmes avotu ņemot japāņu kultūrvides vērtības. Skolēni veidoja iemaņas augu un dzīvnieku stilizācijā, radīja savus simbolus, zīmes, apguva kimono kompozīcijas un dekorēšanas principus, veidoja sava tērpa noskaņu, ko panāca ar pašradītiem simboliem, krāsu izvēli un kompozīciju, tā bagātinot savu emocionālo un radošo pieredzi, kā arī guva iemaņas vienā no tekstila tehnikām – apdrukā, un papīra locīšanas mākslā – origami tehnikā, tā paplašinot savas zināšanas mākslas izpausmēs, tehnikās.

Lai pārliccinātos, vai uzdevuma kopa, kas tika sadalīta diviem mācību gadiem tajā pašā klasē, ievērojot pēctecības principu, veltīta japāņu kultūrvides vērtību apguvei, tika veiksmīgi realizēta, ir nepieciešams izdarīt secinājumus par mācību procesu un skolēnu mācību sasniegumiem.

4. Secinājumi

Secinājumi par mācību procesu un skolēnu mācību sasniegumiem, kas radušies, realizējot uzdevumu kopu vienā un tajā pašā skolēnu klasē divos mācību gados:

- ☯ pēc tēmas “Augu un dzīvnieku stilizācija japāņu mākslā” apgūšanas 8.klasē skolēni ir guvuši priekšstatu par japāņu mākslas savdabību: origami tehnika veidoja prasmi papīra locīšanas mākslā, zināšanas par vizuālajām vērtībām japāņu mākslā – formu, krāsu, līniju – to pielietojumu stilizācijā, nostiprināja skolēnu zināšanas par mākslas pasaules daudzveidību, bija ierosmes avots radošajam darbam;
- ☯ stilizējot augus, lietotas dažādas līnijas – liektas, viļņojošas, zigzagu, pārtraukta līnija, taureņa spārna virzienam paralēlas līnijas, tā pasvītrotot spārnu slaidumu, savukārt, lai izceltu pašu līniju, izmantota sudraba, zelta pildspalvas, mīksts grafiņš, tādejādi apliecinot spēju izvēlēties materiālus, bet līniju “biezuma” izvēle, dažādošana – prasmi radoši pielietot tos sava darbā;
- ☯ radoši un ar pamatojumu skolēni risināja uzdevumu par kompozīciju – augu izvietojumu uz taureņiem, ievēroja kukaiņa formu, izmantoja brīvu ritmu augu motīvu kārtojumā, atminējās japāņu asimetriju mākslā;
- ☯ skolēnu iztēle spilgti izpaužas augu stilizācijas, to nozīmē un taureņa kombinācijā – ietekmējoties no japāņu simbolisma mākslā, skolēni dabas motīvu izvēlējās, lai pasvītrotu savu vēlējumu;
- ☯ radot savas zīmes, simbolus un to sistēmu, attīstīja tēlaino domāšanu;
- ☯ aprunājoties par katra skolēna darbu, lasot viņu darbu aprakstus, atklājas, cik nopietni uztvēruši mācību procesu, pārdomājuši savus radošos darbus, katrs skolēns spēja pamantot savu izvēlēto augu nozīmi taurenī kā laimes vēlējuma saturs - dekorēto taureņu augu stilizāciju nozīmi, krāsas izvēli, vēlējuma saturu;

- ☉ lai arī skolēniem iepriekš bija grūtības ar grupu darbiem, tad kimono dekorēšanas uzdevumā skolēni iesaistījās, apspriedās par kompozīciju, sprieda par visveiksmīgāko ieceri, tā tika veicināta sadarbības prasme;
- ☉ pievēršanās augu motīviem, sekmēja dabas mīlestību, apziņu par dabas un kultūrvides radīšanas līdzdalību (vairākas meitenes pamanīja, ka puķes klasē ir iekaltušas un aplēja tās);
- ☉ skolēni, pētot mākslas reprodukcijas, grāmatas, klases augus, attīstīja novērošanas spējas;
- ☉ 9.klasē tēmas “Mans tērps drūmai dienai” ietvaros skolēni turpināja attīstīt iemaņas savu simbolu, zīmju veidošanā, veica radošo darbību, veidojot sava tērpa noskaņu, (ar pašradītiem simboliem, krāsu izvēli un kompozīciju), par ierosmes avotu ņemot japāņu kultūrvides vērtības (kimono), tādejādi tika bagātināta radošā, emocionālā pieredze, kā arī skolēni guva iemaņas vienā no tekstila tehnikām – apdrukā, tā paplašinot savas zināšanas mākslas izpausmēs, tehnikās un papildinot zināšanas par mākslas pasaules daudzveidību;
- ☉ veidojot savus simbolus, zīmes, balstoties uz dabas parādību un sabiedrības procesu asociācijām, skolēni varēja radoši darboties, mēģinot atspoguļot savas izjūtas, emocijas, tādejādi tika veicināta prasme uzlūkot apkārtesošo kā ierosmi saviem radošajiem darbiem un bagātināta emocionālā pieredze;
- ☉ veidojot tērpa noskaņu, skolēni radīja pozitīvu tēlu, kas spētu ietekmēt valkātāja un apkārtesošo garstāvokli drūmā dienā, sava mērķa sasniegšanai ievēloties dažādas kompozīcijas (centra, diagonāles), kurās atspoguļotos simbolu, zīmju savstarpējā un apgērba vienotība;
- ☉ sava darba apraksta veidošana, kurā skolēni atklāja sava darba ideju, simbolu – krāsas un formas – nozīmi, veicināja sava viedokļa paušanas iemaņas ne tikai mutiski, bet arī argumentējot rakstiski;
- ☉ lielākā daļa skolēnu bija apmierināti ar saviem darbiem, meitenes apgalvoja, ka kreklus arī domā valkāt, kas apliecina, ka ir mainīts

skatījums uz apģērbu, kas var būt arī jūtu, ideju atspoguļotājs, turklāt individuāls, vienā eksemplārā un pildīt ne tikai utilitāru funkciju;

☉ gan astotajā, gan devītajā klasē savu un citu darbu analizēšana veicinājusi skolēnu prasmi izteikt savu viedokli, izmantojot mākslas valodu, analizēt, uz klausīt citu domas, vērtēt savus un citu darbus;

☉ mācību procesa veiksmes abos mācību gados: 1) noskaņas radīšanai smaržnūjiņu kūpināšana un japāņu mūzikas klausīšanās; 2) tēmu “pateicīgums” – interesantā un savdabīgā japāņu māksla kultūrvides un tās vērtības, sava tērpa noskaņas veidošana; 3) origami un tekstila tehnikas, kas rosināja skolēnus aizrautīgi strādāt; 4) iepriekš sagatavoti uzskates materiāli taureņu locīšanai; 5) ņemtas vērā pagājušā gada kļūdas – skices tika savāktas darbu mapē, tāpēc neradīja nekādas aizķeršanās un skolēni varēja veikt savu nākamo uzdevumu;

☉ mācību procesa neveiksmes abos mācību gados: 1) netika paredzēts, ka skolēni nevēlēsies locīt taureņus no balta papīra, tādēļ nebija sagatavoti vairāk citu krāsu papīri; 2) pēc pirmās stundas – taureņus ļaut nest mājās, protams, stundā, kad vajadzēja tos dekorēt, dažiem to nebija; 3) skicēšana uz apģērba piegrieztņēm (sava tērpa noskaņas veidošanā) nerealizējās, jo skolēni bija aizmirsuši paņemt krāsainos papīrus, šķēres.

☉ stundās sekmīgi tika radīts labvēlīgs psiholoģiskais klimats – uzmanība tika veltīta visiem audzēkņiem vismaz vienu reizi stundā, tika izteiktas uzslavas, atbalsts, ticība skolēna spējai rast pilnīgāku risinājumu turpmākajā radošajā darbībā, uz klausīti visu skolēnu viedokļi, neskaidrību gadījumā mudināti izteikties skaidrāk;

☉ izsakot vērtējumu par skolēnu darbu, vispirms tika uzsvērtas katra darba pozitīvās īpašības, pēc tam norādot uz iespējamiem uzlabojumiem.;

☉ pirms smaržnūjiņu kūpināšanas, tika noskaidrots, vai kādam skolniekiem mācību procesā neradīs diskomfortu;

- ☉ skolēnu uzmanības pievēršanai tika lietota uzruna “tautieši”, kas skolēniem radīja izjūtu, ka tiek uztverti līdzvērtīgi, kas svarīgi pusaudžiem;
- ☉ pedagoģiskajā darbā nepieciešama daudz lielāka pieredze, kas atrisinātu uztraukuma izjūtas;
- ☉ pedagogam ir jābūt taisnīgam, jāprot atvainoties, atzīt savas kļūdas, tā sekmējot draudzīgas attiecības ar skolēniem un radot izpratne par iespēju kļūdīties, bet arī nepieciešamību uzņemties atbildību.

Pēc autore domām, tēmas “Augu un dzīvnieku stilizācija japāņu mākslā” un “Mans tērps drūmai dienai” atbilda vecumposmam, Valsts pamatizglītības standartam un mācību programmas ieteiktajām tēmām. Uzdevumu dažādība sekmēja gan skolēnu izglītošanu, gan attīstīšanu, gan audzināšanu. Skolēnu radošie darbi ir pierādījums tam, ka ir gūts priekšstats par citu kultūru, mākslas daudzveidību, veicināta radošā darbība, attīstīta iztēle (skatīt 3.nodaļu un Piel.Nr.3), iemaņas sadarbībā, sava viedokļa paušanā un citu uzskatu uzklausīšanā, kas būtiski šim vecumposmam.

Nobeigums

Straujajā dzīves ritmā nereti pazūd cilvēks, viņa individualitāte, ietekmējot attiecības ar apkārtējiem, iekšējo pašsajūtu, ko pastiprina novēršanās no dabas. Priekšmetiskā vide, ģērbšanās kultūra ir kļuvusi lielākoties par ārēja spožuma izpaušmi, kas tik raksturīgs rietumu kultūrām, cilvēki izvēlas apģērbu, ņemto vērā modes aktualitātes, ne savu iekšējo izjūtu, būtību. Iepriekšminētais mudināja pievērsties citam dzīves redzējumam un kultūras vērtībām.

Japānas kultūra un māksla, kas balstās uz filozofiju, reliģiju, estētikas kategorijām, ar savu dziļo pasaules, dabas un cilvēku dzīves procesu sakarību redzējumu, mīlestību pret dabu un skaistuma izpratni krasi atšķiras no rietumu cilvēka dzīves uztveres, skatījuma un vērtībām. Japāņu kultūrvidē – literatūrā, mākslā, t.sk., arī tekstilmākslā – nacionālajā tērpi kimono, atspoguļojas japāņu estētiskās vērtības, dzīves filozofija, vēsts, simbolisms, kā arī valkātāja personība, tādejādi atšķiroties no apģērbu uztveres rietumos.

Diplomdarba mērķis bija pētīt, kā rosināt skolēnu māksliniecisكو darbību un izpratni par mākslas daudzveidību, izmantojot japāņu kultūrvides vērtības, tādēļ tika izveidota uzdevumu kopa diviem mācību gadiem par japāņu kultūrvidi, kurā 8. klasē aplūkota tēma “Augu un dzīvnieku stilizācija japāņu mākslā” un 9.klasē tēma “Mans tērps drūmai dienai”. Pedagoģiskās izmēģinājuma darbības rezultātā, kas tika veikta Ogres 1.vidusskolas 8.b klasē, sekojoši pēc gada 9.b klasē, jāsecina, ka, dažādojot uzdevumus, kuros skolēni iepazīstas ar japāņu kultūrvides vērtībām, var rosināt skolēnu māksliniecisكو darbību un izpratni par mākslas daudzveidību.

Japāņiem raksturīgā vienkāršība, dabas mīlestība mākslā izpaužas formu stilizācijā, kas redzama glezniecībā, tekstilmākslā, origami (papīra locīšanas tehnikā). Izmantojot origami tehniku, aplūkojot japāņu mākslas

reprodukcijas un rosinot skolēnus radīt savas augu stilizācijas, tiek veidotas iemaņas attēlot objektīvo reālītāti, pakļaujot to dekoratīvām formām un izmantot radošajā darbībā, paplašinātu skolēnu radošo pieredzi.

Skolēnu uzmanības pievēršana japāņu mākslā redzamajai dabas mīlestībai, rosina viņus saskatīt dabas norisēs līdzības ar sabiedrībā noritošiem procesiem un radoši tās izmantot, bagātinot emocionālo pieredzi.

Iepazīstināšana ar japāņu mākslā izmantotajiem vizuālās mākslas izteiksmes līdzekļiem (punktu, līniju, formu, krāsu, kompozīciju) kā simbolisma nesējiem un japāņu kimono noskaņas veidotājiem liek skolēniem uzlūkot iepriekš zināmos, apgūtos vizuālās izteiksmes līdzekļus, to lomu mākslā no citas kultūras redzes viedokļa, bagātinot viņu zināšanas.

Savu simbolu veidošana, kas balstīta uz attieksmi pret dabas, sociālajiem procesiem un asociācijām par krāsām (japāņiem krāsas un formas ietver sevī simbolus), izmantojot vizuālās izteiksmes līdzekļus, kā arī tērpa noskaņas radīšana nodrošina prasmi mērķtiecīgi izmantot vizuālās vērtības savā radošajā darbībā un paust savu emocionālo pieredzi.

Kimono kā kultūrvides vērtību atspoguļotāja, tā lomas japāņu dzīvē un tērpa veidošanas tradīciju apskatīšana, sekojoši stilizētu kimono (no kartona) dekorēšana rosina skolēnus mainīt skatījumu uz apģērbu. Tas liek palūkoties uz tērpu kā iespēju paust konkrētas idejas, apzinoties to kā neatkārtojamu mākslas darbu, kā arī rosina veidot pašiem sava apģērba tēlu, noskaņu, veicinot radošo domāšanu un apziņu par līdzdalību kultūrvides veidošanā.

Iepazīšanās ar tekstila tehniku – apdruku – un papīra locīšanas mākslu – origami – veido iemaņas šajās tehnikās un paplašina skolēnu zināšanas, izpratni par mākslas izpausmju daudzveidību.

Mākslas darbu reprodukciju, savu radošo darbu analizēšana, aizstāvēšana veicina skolēnu prasmi izteikt savu viedokli, izmantojot

mākslas valodu, analizēt, uzklaut citu domas. Skolēni, pētot mākslas reprodukcijas, klases augus stilizēšanai, attīsta novērošanas spējas.

Praksē bija iespēja pārliecināties par skolēni spēju radoši darboties – idejas bieži vien pārsteidza, dodot iespēju palūkoties uz kādu problēmu, uzdevumu risinājumu no cita redzes viedokļa. Prasmi jauniegūtās zināšanas pielietot savā radošajā darbībā, apstiprina skolēnu radošie darbi – mācību rezultāti ir ļoti labi, skolēnu darbi interesanti un radoši (skatīt 3.nodaļā un Piel.Nr.3).

Japāņu kultūrvides vērtību iepazīšana – mākslas vizuālās vērtībās augu un dzīvnieku stilizācijā, savstarpējās sakarības formu stilizācijā, japāņu tekstilmāksla, nacionālais tērps kimono, tā veidošanas principi – skolēnos veido izpratni par mākslas pasaules daudzveidību, mākslas darbu satvara neatkārtojamību, japāņu mākslai tipiskajām vizuālajām vērtībām, radot priekšstatu par mākslu kā kultūras daļu un nacionālo bagātību.

Izdarītie secinājumi apliecina, ka diplomdarba mērķis ir sasniegts.

Tēmas turpinājums ir labs veids, kā veidot skolēnos plastisku mākslas uztveri, nesadrumstalojot to un bagātinot viņu radošo, emocionālo un kultūras mantojuma apguves pieredzi, tādēļ kā iespēju nostiprināt un padziļināt skolēnu izpratni par mākslas daudzveidību varētu aplūkot krāsu asociācijas mākslā, jo skolēni jau ir guvuši iemaņas savu simbolu veidošana, kas balstīti uz viņu iekšējām izjūtām par krāsām un formām.

Izmantotās literatūras un avotu saraksts

1. **Anspaks J.** Mākslas pedagoģija, 1.daļa, Mākslas pedagoģijas teorijas un prakses pamatu veidotāji. – Rīga: RaKa, 2004. – 298 lpp.
2. **Babinskis J.** Mācību metodes mūsdienu vispārizglītojošā skolā. – Rīga: Zvaigzne, 1989. – 202 lpp.
3. **Brūsa Mitforda M.** Ilustrētā enciklopēdija. Zīmes un simboli. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998. – 128 lpp.
4. **Dauge A.** Māksla un audzināšana. – Rīga: Valters un Rapa, 1925. – 124 lpp.
5. **Dauge A.** Skolas idejas un tautas audzināšanas uzdevumi. – Rīga: Valters un Rapa, 1924. – 29 lpp.
6. **Goldens A.** Geišas atmiņas. – Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 1999. – 543 lpp.
7. **Hibnere V.** Bērnu tēlotājdarbības psiholoģija. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1977. – 108 lpp.
8. **Hibnere V. Grasmāne L.** Bērnu vizuālā darbība. Mākslas pedagoģija, 2.daļa. – Rīga: RaKa, 2000. – 342 lpp.
9. **Hibnere V. Grasmāne L. Villerušs V.** Tēlotāja māksla. / 1. – 6. klasē. – Rīga: Zvaigzne, 1985. – 88 lpp.
10. **Jāņtārpiņa gaisma.** / red. Jahaite I. – Rīga: Apgāds Preses nams, 1997. – 140 lpp.
11. **Karoseviča A.** Mājturība. Batika. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998. – 247 lpp.
12. **Katajs E.** Japāna. – Rīga: Valters un Rapa, 2003. – 318 lpp.
13. **Kavacs V.** Mākslas valodas pamati. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999. – 91 lpp.
14. **Ķiete I. Suhanova G.** Skolēnu spējas un mācību process skolā. – Rīga: Pētergailis, 1998. – 59 lpp.

15. **Latviešu Konversācijas vārdnīca** / red. Švābe A. // Kopoti raksti. – Rīga: A.Gulbja apgādībā, 1931. – 1932. – 7.sēj. – 13993. – 14060.lpp.
16. **Lielā simbolu vārdnīca** / red. Saleniece R. – Rīga: Jumava, 2002. – 647 lpp.
17. **Meiškāne Dz.** Psiholoģija mums pašiem. – Rīga: RaKa, 1998. – 166 lpp.
18. **Pasaules reliģijas** / red. Vilsons A. – Rīga: Zvaigze ABC, 1994. – 222. – 270.lpp.
19. **Portenārs V.** Dzīves piecas krāsas. – Rīga: Apgāds Alberts XII, 2002. – 229 lpp.
20. **Svence G.** Attīstības psiholoģija. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999. – 158 lpp.
21. **Veinbahs K.** Krāsu pasaule. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998. – 31 lpp.
22. **Žukovs L.** Ievads pedagogijā: (pamatkurss). – Rīga: RakA, b.g. – 234 lpp.
23. **Dictionary of Art in 34 Vol.** / Ed. Jone Turner. Published by New York: Grove; London: Macmillan, 1996. – Vol.17., p. 306. – 317., 374.-377.
24. **Japan Style** [Album] / Essay by Mitisukuni Yoshida, J. V. Earl, Masum Katzumie, J. – P. Lehmann: Art Diction Ikko Tanaka. Published by Thames&Hudson, Tokyo, 1983, p. 151
25. **Japan Today.** Published by Japan Graphic, Tokyo, 1992, p. 36
26. **Japan.** An Illustrated Encyclopedia. Published by Kodansha, Tokyo, 1996, p. 1924
27. **Japan`s Traditional Crafts: Spirit and Technique.** Published by The Asahi Shimbun, Tokyo, 1990, p. 94
28. **Scott P.** The book of Silk. Published by Thames&Hudson, London, 1993, p. 22. – 48.
29. **Stern, Harold P.** Birds, beasts, blossoms and bugs: The nature of Japan. Published by Abrams, New York, 1976, p. 196

30. **The Japan of Today.** Published by The International Society for Educational Information, Tokyo, 1989, p. 157
31. **Wichmann S.** Japonisme. Published By Thames&Hudson, London, 1996.p.1924
32. **Дашкевич В.Т.** Искусство современной Японии. – Москва: Советский художник 1965.- 10.-54.с.
33. **Искусство Японского быта XV – XIX веков выставка.** – Москва: Советский художник, 1974. – [9.] с., 31 л.ил.
34. **Искусство Японии:** [Альбом / Авт. - сост. Виноградова Н.А.]. – Москва: Изобразитель искусство, 1985. – 57, [172] с.
35. **История японского искусство.** Пер.с япон. [Предисл. и коммент. Н.А.Иофан и А.С.Коламиец]. – Москва: Прогресс, 1965. – 158 с., 66 л. ил..
36. **Николаева Н. С.** Декоративное искусство Японский. – Москва: Искусство, 1972. – 87 с., 60 л.ил.
37. **Петрова И. В., Бабушкина Л. Н.** Что вы знаете о Японском костюме. – Москва: Легпромбытиздат, 1992. – 66 с.
38. **Сомохвалова В. И.** Традиционные Японские искусства. – Москва: Знание, 1989. – 631 с.
39. **Федоренко Н.Т.** Кавабати Ясунари. Краски времени. Очеркию – Москва: Совю. Писатель, 1982. – 646 с.
40. **Япония от А до Я. Популярная иллюстрированная энциклопедия** / Перфим В.О. – Москва: Знание, 2000. – 74. – 75., 88. – 89., 130. – 131., 217. – 218., с.
41. **www.standarti/stpvizmaksl.htm**

Anotācija

Diplomdarbs ir par japāņu kultūrvides vērtību apzināšanu kā ierosmi skolēnu radošajai darbībai vispārīzglītojošā skolā pamatskolas klasēs. Diplomdarbu veido teorētiskā un praktiskā. Teorētiskajā daļā tiek aplūkotas japāņu kultūrvides vērtības, to apzināšana kā ierosme skolēnu radošajai darbībai vispārīzglītojošā skolā, sekojoši aprakstīta izveidotā uzdevumu kopa, veidota diviem mācību gadiem – 8. klasei, sekojoši 9.klasei, un balstīta uz pedagogijas, psiholoģijas, vizuālās mākslas metodikas literatūru, Valsts pamatizglītības standartu vizuālajai mākslai. Praktiskajā daļā tiek aprakstīta pedagoģiskā izmēģinājuma darbība, izdarīti secinājumi par skolēnu mācību sasniegumiem, pedagoģisko darbību. Diplomdarbs sastāv no ievada, četrām nodaļām, piecām apakšnodaļām, nobeiguma, vizuālā pielikuma.

Annotation

Ce mémoire de maîtrise traite de la conscience des valeurs de la culture japonaise comme source d'inspiration pour la créativité des élèves à l'école primaire. Il est constitué de deux parties : l'une théorique et l'autre pratique. La partie théorique traite de la culture japonaise et de ses valeurs comme étant une source pouvant inspirer l'action créative des élèves. Ensuite, un ensemble d'exercices prévus pour deux années d'études au collège est décrit. Ces devoirs se réfèrent à la littérature pédagogique, psychologie et méthodologie des arts visuels ainsi qu'au Standart d'Etat sur l'art visuel dans l'éducation primaire. La partie pratique est consacrée à la description de l'essai pédagogique de l'ensemble des exercices. La mise en œuvre de ces devoirs a permis de tirer la conclusion que l'action artistique des élèves ainsi que leur compréhension de la diversité du monde artistique sont véritablement inspirées par les valeurs de la culture japonaise. Le mémoire de maîtrise contient une partie d'introduction, quatre chapitres, cinq sous-chapitres, une conclusion ainsi que le matériel visuel joint.

Pielikumi

Pielikums Nr.1

Japāņu tekstilmākslas reprodukcijas

Pielikums Nr. 1

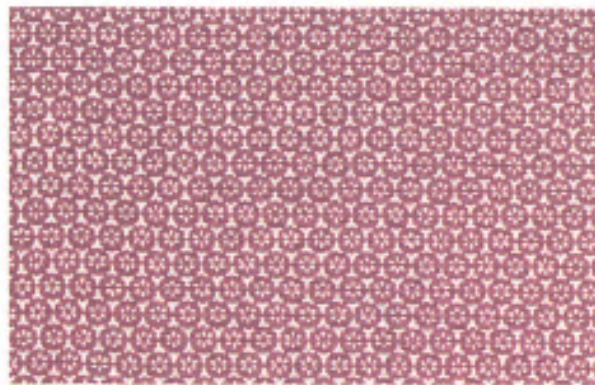
1.attēls

2.attēls

kimono jostas - obi

Pielikums Nr. 1

3.attēls

Komiya Yasutaka

Kimono, "Bumbieru griezumš"

Edo – kimono, zīds / 1976

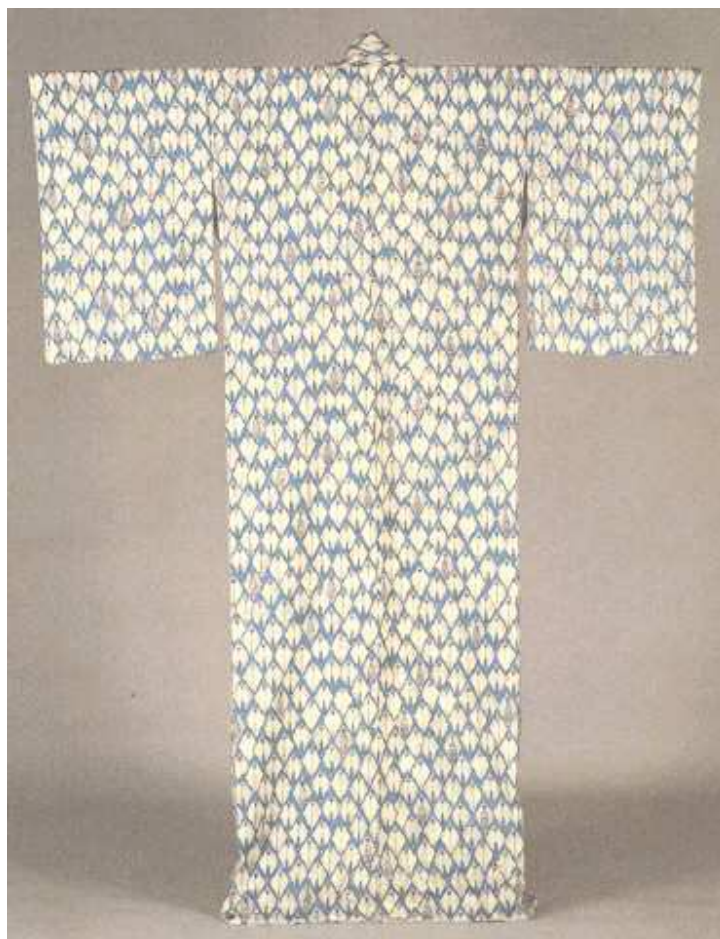
Pielikums Nr. 1

4.attēls

Edo periods

Kimono rotāts ar taureņu motīvu,
izšūts zelta un sudraba diegiem

Pielikums Nr. 1

5.attēls
kimono ar čiekuru mizu rakstu

Pielikums Nr. 1

6.attēls

Kimono / 18.gs.

rudens sezonas kimono ar ziedu motīvu

Pielikums Nr. 1

7.attēls

Yuzen tehnika /18.gs.

Kimono ar zaķiem un ūdens viļņiem

Pielikums Nr. 1

8.attēls

9.attēls

Kimono / Edo periods 16.gs., beigas

Pielikums Nr.1

10.attēls

11.attēls

Moriguchi Kako

Kimono, "Krizantēmas"

Yuzen tehnika, zīds / 1996

Pielikums Nr.1

Zaļa	Sarkana	Dzeltena	Balta	Melna
Koks	Uguns	Zeme	Metāls	Ūdens
Pavasaris	Vasara	Atvasara	Rudens	Ziema
Austrumi	Dienvidi	Zemes centrs	Rietumi	Ziemeļi
Yang	Yin	Yin – Yang	Yin	Yang

12.attēls

13.attēls

Kimono ar putnu, krizantēmu un strautu motīviem

kokvilna / 19.gs.

Pielikums Nr. 1

14.attēls
Yuzen tehnika

15.attēls

Pielikums Nr.2

Uzdevumu kopa: stundu plāni 8.klase un 9.klasei

Stundu plāni 8.klasei

“Augu un dzīvnieku stilizācija japāņu mākslā”

1. stunda

Tēma: “Augu un dzīvnieku stilizācija japāņu mākslā. Taurenis – faunas stilizācija – forma un krāsa.”

Mērķis: radīt priekšstatu par japāņu mākslas savdabību, formu stilizāciju un krāsu lomu tajā, veidojot pamatiemaņas vienā no Japānas mākslām – origami – papīra locīšana.

Uzdevumi: 1) ievadvērtēšana – noskaidrot ar jautājumu palīdzību skolēnu

zināšanas par Japānu un tas kultūru kopuma;

2) noskaidrot jēdzienu “stilizācija”;

3) iepazīstināt ar krāsu un formas nozīmi japāņu mākslā;

4) veidot pieredzi apzināti pielietot vizuālās kvalitātes – vizuālos elementus (krāsu un formu);

5) noskaidro jēdzienu “origami”;

6) izpildīt origami tehnikā stilizētu taureni.

Metodes, paņēmieni: 1) saruna (ievadvērtēšana);

2) lekcija, ilustratīvi izskaidrojošā metode;

3) norādošā jeb direktīvā metode;

4) radošais darbs.

Uzskates līdzekļi: I.Kneislere “Origami – papīra māksla”, F.Makdonalda “Aicina senā Japāna”, Japāņu mūzika “Tao meditācija”.

Materiāli: sešu krāsu papīri – sarkans, zaļš, dzeltens, melns, balts, zils, šķēres

Vērtēšanas kritēriji: 1) aktīva darbība stundā;

2) rūpīga darba izpilde;

3) spēja pamatot savu ieceri (krāsas izvēle);

4) darba vietas nokopšana.

Pielikums Nr.2

8.klase

2. Stunda

Tēma: “Rotājums. Augu stilizācija – punkts, līnija, tekstūra.”

Mērķis: radīt priekšstatu par izteiksmes līdzekļu savstarpējo mijiedarbību japāņu mākslā.

Uzdevumi: 1) ilustratīvs stāstījums par līniju;

2) skicēšana – augu stilizācija, izveidot savu zīmju sistēmu vai arī līniju veidus, kas raksturo taureni.

Metodes, paņēmieni: 1) lekcija, ilustratīvi izskaidrojošā metode;

2) mūzikas klausīšanās;

3) radošs individuāls darbs.

Uzskates līdzekļi: CD – “ Tao meditācija”, mākslas darbu reprodukcijas.

Materiāli: baltas lapas skicēšanai, grafīts, pildspalva.

Vērtēšanas kritēriji: 1) līniju daudzveidība;

2) līniju atbilstība izvēlētajai auga stilizācijai.

Pielikums Nr.2**8.klase****3. Stunda****Tēma:** “Rotājums. Augu stilizācija – punkts, līnija, tekstūra.”**Mērķis:** radīt priekšstatu par izteiksmes līdzekļu savstarpējo mijiedarbību japāņu mākslā.**Uzdevumi:** 1) ilustratīvs stāstījums par brīvu, metrisku ritmu, kompozīcijas principiem japāņu mākslā;
2) vienas skices izvēle (iepriekšējā stundā skicētās) un tās realizēšana uz jau izveidotajiem taureņi pirmajā stundā.**Metodes, paņēmieni:** 1) lekcija, ilustratīvi izskaidrojošā metode;
2) mūzikas klausīšanās;
3) radošs individuāls darbs.**Uzskates līdzekļi:** japāņu mākslas reprodukcijas, CD – “Buddhist chants & Peace music” meditācijas mūzika.**Materiāli:** iepriekšējā stundā izlocītais taurenis, krāsainie zīmuļi, pildspalvas (zelta, sudraba).**Vērtēšanas kritēriji:** 1) augu stilizāciju attēlojuma un formas (taureņa) vienotība (ievērots taureņa spārnu virziens, forma);
2) oriģinalitāte.

Pielikums Nr.2**8.klase****4. Stunda**

Tēma: “Kimono – savdabīgs lietišķās mākslas valodas veids.”

Mērķis: radīt izpratni par mākslas valodu un sekmēt sava viedokļa paušanu un citu uzskatu uzklauššanu.

Uzdevumi: 1) informēt skolēnus par kimono lomu japāņu dzīvē,
dekorēšanas principiem;
2) grupu darbs – kimono dekorēšana, ievērojot tērpa
kompozīcijas un vēlējuma vienotību.

Metodes, paņēmieni: 1) lekcija, ilustratīvi izskaidrojošā metode;
2) grupu darbs.

Uzskates līdzekļi: CD – “Buddhist chants & Peace music” meditācijas
mūzika, kimono attēli.

Materiāli: iepriekšējā stundā izlocītais, dekorētais taurenis, kartons, gvašas
krāsas, otas, līme,

Vērtēšanas kritēriji: 1) kompozīcijas un vēlējuma vienotība;
2) attieksme pret savu un citu darbu;
3) prasme uzklaušīt citu viedokli;
4) sadarbība.

Pielikums Nr.2**8.klase****5. Stunda**

Tēma: “Kimono – savdabīgs lietišķās mākslas valodas veids.”

Mērķis: radīt izpratni par mākslas valodu un sekmēt sava viedokļa paušanu un citu uzskatu uzklaušāšanu.

Uzdevumi: 1) grupu darbs – kimono dekorēšana;

2) radošs darbs - sava individuālā darba un grupu darba apraksts stāstā;

3) saruna par gala rezultātu, sava taureņa izveidi, kimono dekorējuma izvēli grupu darbā;

Metodes, paņēmieni: 1) grupu darbs;

2) stāsta sacerēšana;

3) saruna.

Uzskates līdzekļi: CD – “Buddhist chants & Peace music” meditācijas mūzika.

Materiāli: iepriekšējā stundā izlocītais, dekorētais taurenis, kartons, guašas krāsas, otas, līme.

Vērtēšanas kritēriji: 1) sadarbība;

2) attieksme pret savu un citu darbu;

3) izteikt un aizstāvēt savu ideju;

4) prasme uzklaušīt citu viedokli.

Stundu plāni 9.klasei

“Mans tērps drūmai dienai”

1. Stunda

Tēma: “Kultūrvides vērtības Japānā.”

Mērķis: atsaukt atmiņā pagājušajā gādā apgūtās zināšanas par japāņu mākslas un kultūras vērtībām;

Uzdevumi: 1) ievadvērtēšana – pārbaudīt skolēnu zināšanas par Japānu un tās kultūru – aplūkot pagājušā gada darbus (atsaukt atmiņā un uzrakstīt īsu sava pagājušā darba aprakstu);
2) pārrunāt galvenās atziņas, kas tika gūtas, iepazīstoties ar japāņu kultūrvides vērtībām.

Metodes, paņēmieni: 1) stāsta sacerēšana – sava iepriekšējā gada darba apraksts (ievadvērtēšana);
2) saruna.

Uzskates līdzekļi un materiāli: skolēnu pagājušā gada darbi, kimono reprodukcijas, japāņu mūzika, haikas.

Vērtēšanas kritēriji: 1) aktīva darbība stundā;
2) spēja argumentēt savu viedokli.

Pielikums Nr.2**9.klase****2. Stunda****Tēma:** “Mans apģērbs tumšai dienai. Simboli.”**Mērķis:** radīt priekšstatu par simbolu, tā lomu vizuālajā mākslā un rosināt skolēnus veidot savas zīmes, simbolus, balstoties uz asociācijām;**Uzdevumi:** 1) atsaukta atmiņā Japānas mākslā izmantotos simbolus (asociācijas);

2) ilustratīvs stāstījums par simboliem mākslā;

3) skicēšana – skolēni veido savas zīmes, simbolus, balstoties uz dabas, sociālo procesu asociācijām.

Metodes, paņēmieni: 1) lekcija, ilustratīvi izskaidrojošā metode;

2) mūzikas klausīšanās;

3) radošs individuāls darbs.

Uzskates līdzekļi un materiāli: CD klausīšanās, mākslas darbu reprodukcijas, krāsaini papīri apģērba formā (piegrieztņes), grafīts, krāsainas pildspalvas;**Vērtēšanas kritēriji:** 1) simbolu izveide, kas tiek balstīta uz dabas un sabiedrībā noritošo procesiem;

2) zīmju izveidošanā – līniju daudzveidība, siluetu izmantošana,

3) krāsu saskaņa (to asociatīvā nozīme):

a) līnija un krāsa;

b) siluets un krāsa.

Pielikums Nr.2**9.klase****3. Stunda**

Tēma: “Mans apģērbs tumšai dienai. Simbolu saruna.”

Mērķis: rosināt skolēnus radoši darboties, aicinot veidot pašiem sava apģērba tēlu, noskaņu.

Uzdevumi: 1) iepriekšējā stundā skicēto simbolu kombinējums;
2) komponē tos uz apģērba piegrieztņēm;
3) individuāla saruna ar katru skolēnu par apģērba un zīmju vienotību – kompozīciju.

Metodes, paņēmieni: 1) radošs individuāls darbs;
2) individuālas pārrunas par skices izvēli;
3) mūzikas klausīšanās.

Uzskates līdzekļi un materiāli: mūzika, iepriekšējā stundā skicētās zīmes, simboli, krāsainā pildspalvas, grafīts;

Vērtēšanas kritēriji: 1) apģērba un zīmju vienotība – kompozīcija;
2) oriģinalitāte;
3) apģērba noskaņas radīšana;
4) spēja pamatot savu ieceri, ideju.

Pielikums Nr.2**9.klase****4. Stunda**

Tēma: “Mans apģērbs tumšai dienai. Apģērba apdruka.”

Mērķis: iepazīstināt skolēnus ar auduma apdrukas tehniku kā vienu no vizuālās mākslas izpausmēm;

Uzdevumi: 1) informēt skolēnus par apdrukas tehniku, tās iespējām;

2) patstāvīgs darbs – trafaretu , atspieduma – zīmogu izveide savu zīmju izpildīšanai uz apģērba;

3) patstāvīgs radošs darbs – apģērba apdruka;

Metodes, paņēmieni: 1) lekcija, ilustratīvi izskaidrojošā metode;

2) norādošā jeb direktīvā metode;

3) patstāvīgs radošs darbs.

Uzskates līdzekļi un materiāli: mūzikas klausīšanās, skolēnu izveidotās skices, trafareti no papīra, zīmogi (no kartupeļa), otas, tekstila krāsas, apģērbs.

Vērtēšanas kritēriji: 1) rūpīga darba izpilde;

2) darba vietas nokopšana.

Pielikums Nr.2**9.klase****5. Stunda**

Tēma: “Mans apģērbs tumšai dienai. Apģērba apdruka.”

Mērķis: iepazīstināt skolēnus ar auduma apdrukas tehniku kā vienu no vizuālās mākslas izpausmēm;

Uzdevumi: 1) pabeigt patstāvīgo radošo darbu – apģērba apdruku;

2) radošs darbs – savas darba apraksts;

3) pārrunas par paveikto, skolēnu darbu vērtēšana.

Metodes, paņēmieni: 1) patstāvīgs radošs darbs – auduma apdruka;

2) stāsta sacerēšana – sava darba idejas apraksts;

3) saruna.

Uzskates līdzekļi un materiāli: mūzikas klausīšanās, skolēnu izveidotās skices, trafareti no papīra, zīmogi (no kartupeļa), otas, tekstila krāsas, apģērbs.

Vērtēšanas kritēriji: 1) rūpīga darba izpilde;

2) darba vietas nokopšana;

3) spēja pamatot savu viedokli, veidojot darba idejas aprakstu.

Pielikums Nr.3

Skolēnu darbi

Uzdevumi 8.klasei

1.uzdevums.

1.attēls

Laura

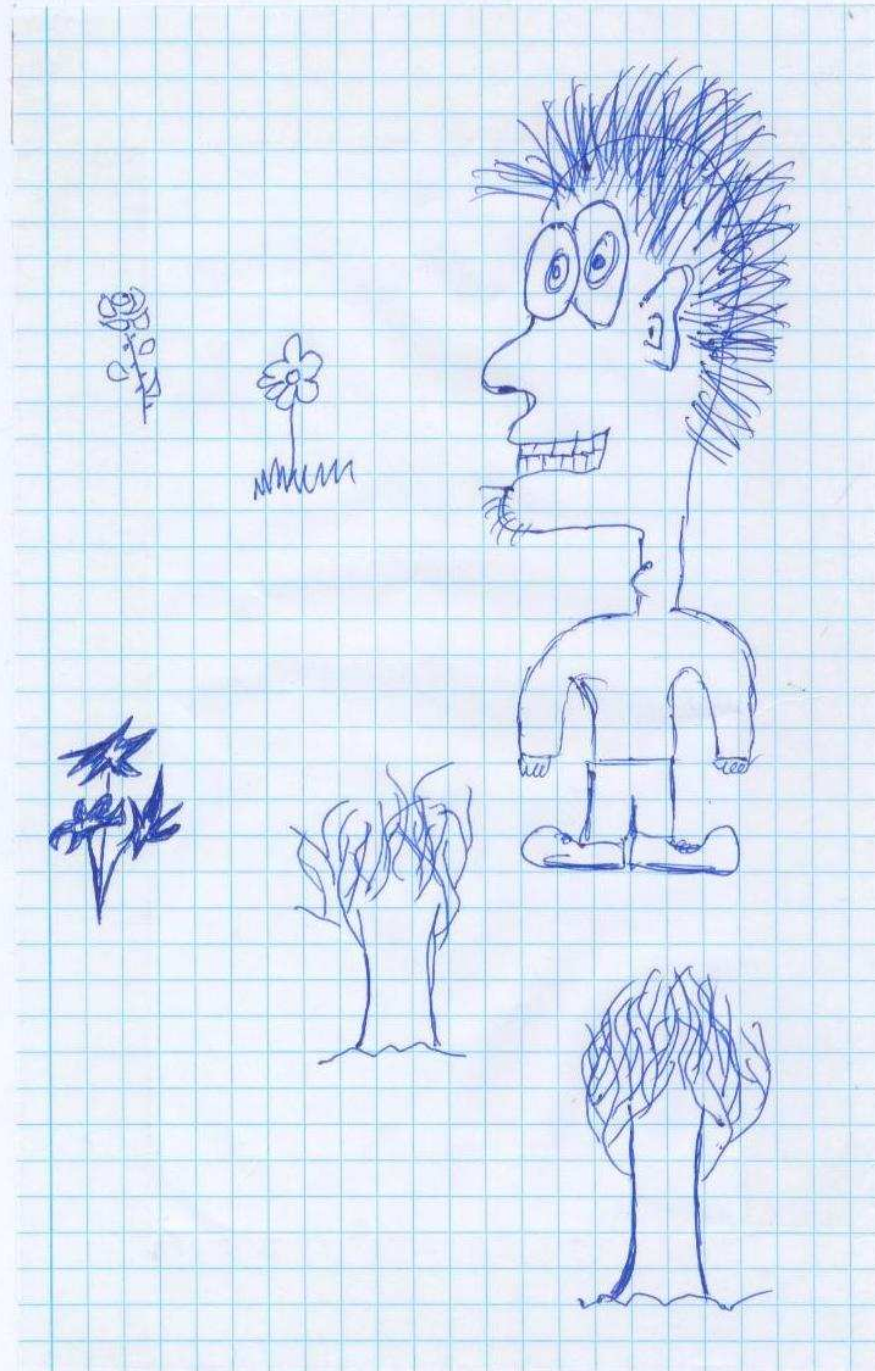
2.attēls

Elīna

Pielikums Nr.3

8.klase

2.uzdevums.

3.attēls

Mārtiņš

Pielikums Nr.3

8.klase

3.uzdevums.

4.attēls

Monta

5.attēls

Signija

Pielikums Nr.3

8.klase

3.uzdevums

6.attēls

Mārtiņš

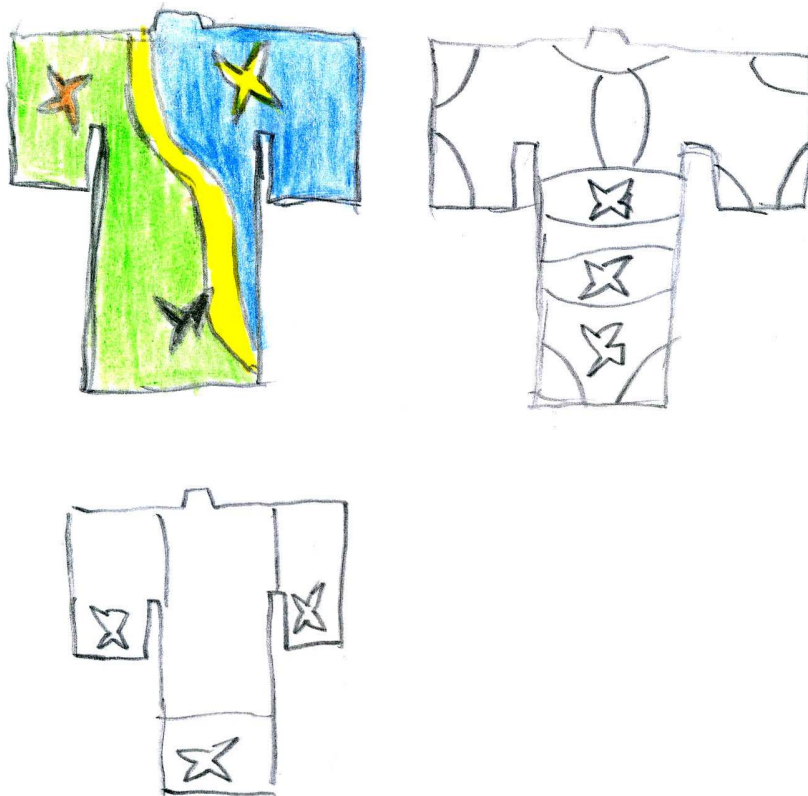

7.attēls

Linda

Pielikums Nr.3

8.klase

4.uzdevums.8. attēls *Elīna Mārtiņš Signija*

Pielikums Nr.3

8.klase

4.uzdevums.

10.attēls *Monta, Sanda, Lāsma, Renija*

Pielikums Nr.3

8.klase

5.uzdevums.

Individuāla radošā darba apraksts

Es izvēlējos locīt taurēni melnā krāsā, jo man tā atgādina spēku, tāpēc mans vēlējums ir izturība, uzņēmēju resnus, vecus kokus, arī tiem ir stipras saknes, izvēlējos zīmēt ar gaišu mildspalvu, lai var redzēt uz melnā papīra. Koki uzņēmēji uz vienu, lai izskatās no augšas, jo tur lido taurēni.

Mārtiņš.

11.attēls

Mārtiņš

Grupu darba apraksts

Mēs attēlojam labu domu ceļu, kas aiziet tālumā tāpēc ir diagonālā. Ceļš ir dzeltenā krāsā, jo ir saulains un priecīgs. Zilā krāsā simbolizē debesis, bet zaļā krāsā ir visas dzīvības uz zemes, kas ir bērns. Taurēni atrodas uz visiem laukumiem jo viņi lido visur.

12.attēls

Elīna, Signija, Mārtiņš

Pielikums Nr.3**8.klase**

Skolēnu mācību sasniegumu vērtējums 8.klasē

Skolēni	Vērtēšanas kritēriji													Kopējais punktu skaits	Atzīmes
	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m		
Lāsma	2	2	2	1	0,5	2	2	2	2	2	1	2	2	22p.	8
Juris	1	1	2	0	2	1	0,5	2	1	1	0,5	1	1	14p.	6
Aleksejs	2	1	2	1	2	2	1	2	2	2	2	1	2	22p.	8
Elīna	2	2	2	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	23p.	8
Matīss	2	2	1	2	2	1	1	1	1	2	1	2	2	20p.	8
Monta	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	25p.	10
Signija	2	1	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	23p.	8
Linda	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	26p.	10
Mārtiņš	2	1	2	0	2	2	2	2	2	1	1	2	2	21p.	8
Sergejs	2	1	1	0	1	1	2	2	1	2	2	1	1	17p.	7
Oskars	1	1	2	0	1	1	1	1	2	2	2	1	2	17p.	7
Sanda	1	1	2	1	1	2	2	2	2	1	1	2	2	20p.	8
Andrejs	2	2	1	0	2	1	2	2	1	1	2	2	2	20p.	8
Gatis	1	1	2	2	1	1	2	2	1	2	2	1	1	19p.	7
Renija	2	2	2	1	2	2	2	1	2	1	2	1	2	22p.	8
Atvars	2	2	2	0	1	1	1	2	2	2	1	2	2	20p.	8
Dāvis	1	1	2	1	2	1	2	2	1	1	1	2	2	19p.	7
Artis	1	1	1	2	1	2	1	1	1	2	1	1	1	16p.	6
Sabīne	2	2	2	1	1	2	2	2	1	2	1	2	1	21p.	8
Anīta	2	1	1	0	2	1	2	2	1	1	2	1	2	18p.	7

Pielikums Nr.3

8.klase

Skolēni	Vērtēšanas kritēriji													Kopējais punktu skaits	Atzīmes
	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m		
Marts	1	2	2	1	1	2	1	2	1	1	1	1	2	17p.	7
Ieva	2	2	1	0	2	2	2	1	2	1	1	2	1	19p.	7
Dace	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	22p.	8
Aija	1	2	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	2	17p.	7
Herberts	1	2	1	1	2	2	2	1	1	1	1	2	2	19p.	7
Sanita	2	2	1	1	2	1	1	2	2	2	2	1	2	21p.	8
Karīna	2	1	2	2	1	2	2	2	2	1	2	2	1	22p.	8
Dagnija	2	2	2	1	2	2	2	1	1	1	1	2	2	21p.	8

14.attēls

Vērtēšanas kritēriju apzīmējumi:

- aktīva darbība stundā
- rūpīga darba izpilde
- spēja pamatot savu ieceri (krāsu izvēle)
- darba vietas nokopšana
- līniju daudzveidība
- līniju atbilstība izvēlētajai augu stilizācijai
- augu stilizāciju attēlojuma un formas vienotība
- originalitāte
- kompozīcijas un vēlējuma vienotība
- attieksme pret savu un citu darbu
- prasme uz klausīt citu viedokli
- sadarbība
- prasme izteikt un aizstāvēt savu darbu

Katrs izpildīts vērtēšanas kritērijs – divi punkti (maksimāli)

26p. – 25p./ 10 balles
 24p. – 23p./ 9 balles
 22p. – 20p./ 8 balles
 19p. – 17p./ 7 balles
 16p. – 14p./ 6 balles

13p. – 11p./ 5 balles
 10p. – 8p./ 4 balles
 7p. – 5p./ 3 balles
 4p. – 3p./ 2 balles
 2p. – 1p./ 1 balle

14. attēls

Pielikums Nr.3**9.klase****Uzdevumi 9. klasei.****Ievadvērtēšana**

Individuālā radošā darba apraksts 8. klasē

Melnā krāsa man liek domāt par nakti, kad notiek visādi brīnumi, tāpēc vēlu, lai cilvēkiem tie notiek dzīvē biežāk. Man ļoti patiek ziedi, tāpēc zīmēju ziedu stilizācijas. Tiem ir liekti kāti, jo tiecas preti debesīm un taurēniem kas tur lido. Gar taurēna malām vilku sudraba līnijas, lai pievērstu uzmanību spārniem, kas ir slaidi. Sudraba pildspalve un parasto zīmuli izvēlējos, jo citādi neizceltos uz melnā papīra. Ar zīmuli parācu, ka pukes izskatās trauslas kā dzīvē.

15. attēls

Monta

Atmiņas par pagājušā gada darbu 9. klasē

Pagājušā gada darbu vērtējumu pavisam skaidri neatceros. Liekas es veidoju taurēni melni, jo man patiek melnā krāsa. Tā man atgādina pārtīgumu un tumšu, kas man šķita. Visvairāk no dūpiem man patiek ziedi, tāpēc tos veidoju. Atceros, ka zīmēju tos lai parādītu, kā tie aug, kad tiecas preti debesīm un saulei. Izvēlējos sudraba krāsu, jo tā labi izceļas uz melnā papīra.

Monta

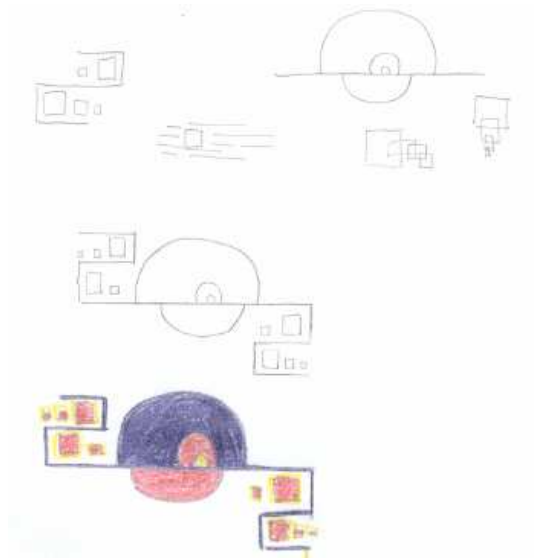
16. attēls

Monta

Pielikums Nr.3

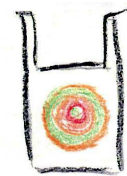
9.klase

1.uzdevums.

17.attēls

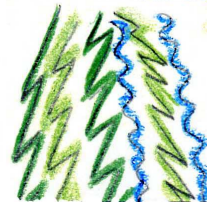
Sabīne

ģimene
nebeidzama
saiete

Kvadrāts, kas
no mums ar
saviem domām,
kas ir vērtības.

Ķā - vispārēt dabā
Ķāis - iedens, lūmains kā dāve
Oreondrais, skelkrais - gaismā
Saxanā - mīlestība

18.attēls

Anita

Pielikums Nr.3

9.klase

2.uzdevums.

19.attēls

Laura

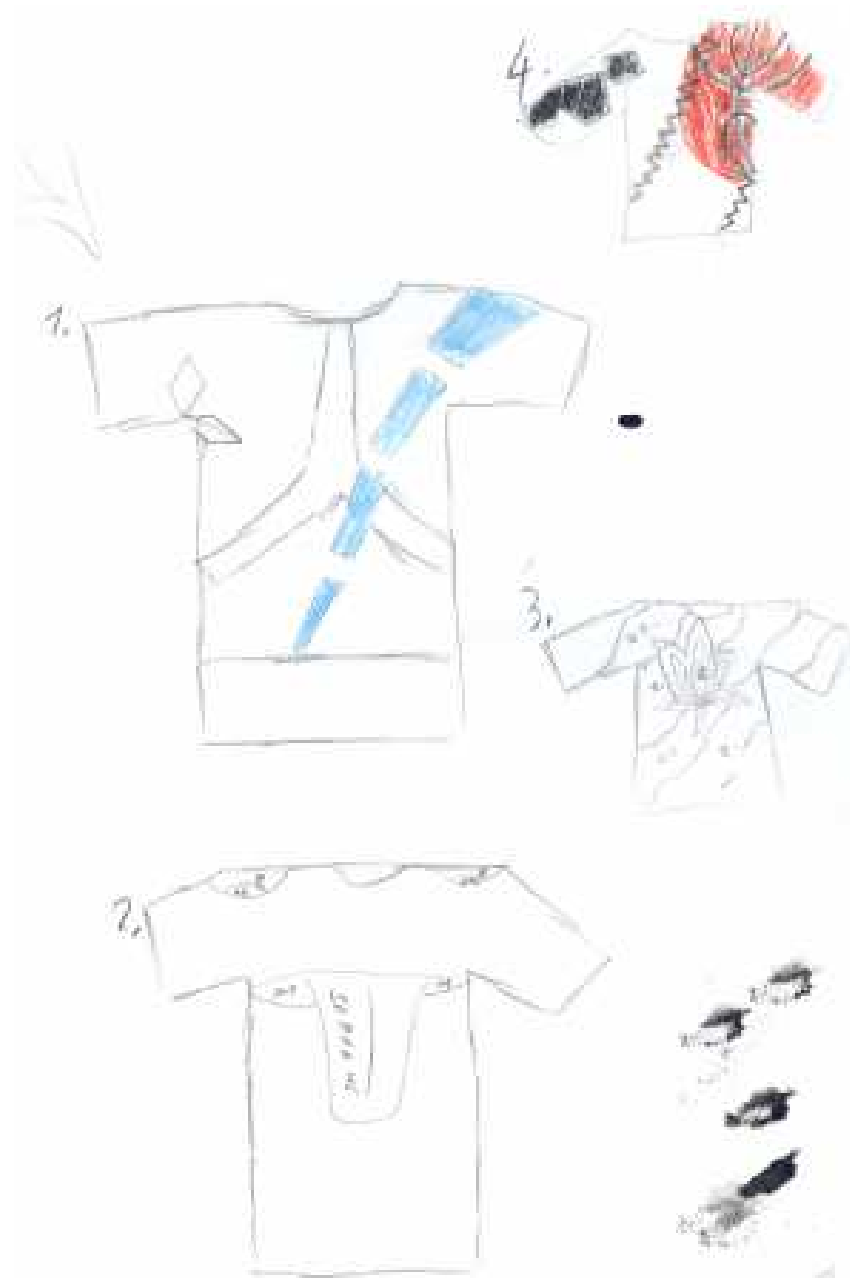
20.attēls

Laura

Pielikums Nr.3

9.klase

3.uzdevums.

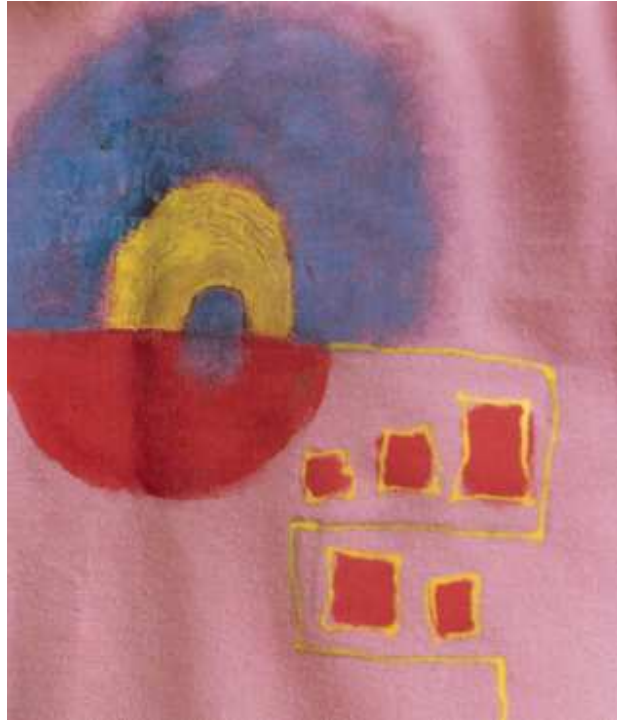
21.attēls

Jānis

Pielikums Nr.3

9.klase

4.uzdevums.

22.attēls

Sabīne

23.attēls

Elīna

24.attēls

Elīna

Pielikums Nr.3

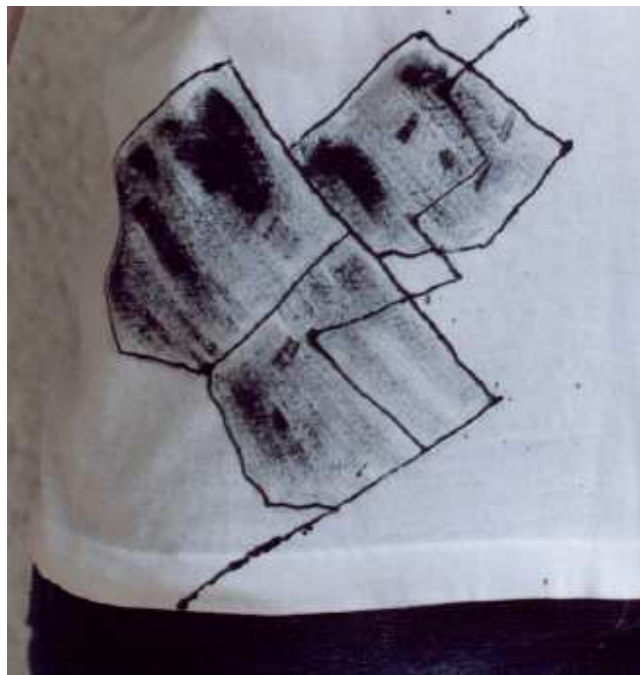
9.klase

4.uzdevums.

25.attēls

Jānis

26.attēls

Jānis

Pielikums Nr.3

9.klase

4.uzdevums.

27.attēls *Sabīne*

28.attēls *Laura*

4.uzdevums.

29.attēls *Elīna*

30.attēls *Elīna*

Pielikums Nr.3

9.klase

4.uzdevums.

31.attēls *Elīna*

32.attēls *Jānis*

Pielikums Nr.3

9. klase

5. uzdevums

Mans apgēbs tumsīai dienai!

Sākumā es uzņēmēju vairākas stices. Viena no tām man ļoti iepatikas, tāpēc to pārzīmēju uz stiklānā T-krekla. Stiklāno krāsu izvēlos tāpēc, ka tā simbolizē nepārtuaktu dzīvību, kontrastē. Tai piemīt noslēpumaina noskaņa.

Zīmējumā ir attēlots vējš. Tas zīmēts slīpi, kas liek tam atrašanās nepārtuaktā kustībā. Arī dubultās un mazliet novirzītas līnijas pastiprina kustības efektu. Tas ir balta krāsā. Atkal dzīvības krāsā, kas simbolizē atmodu. Šis vējš šķēr līnei nes lietus plātes, dzeltenā-jauktības krāsā.

Skujas, kas ir sastāpotas, bet reizē ir kā nestāstāpotas ar vēja virzienu, rotājās zem tā, ar pārtuaktu līniju, oranžā krāsā, kas simbolizē jaunību un, esam, manupāt, piemīt dziedinošā īpašība. Pasaš skujas veido slīpas līnijas. Skujas rada dzīvīgu tumsījai dienai, tās to atmodina, veubūt pat liec dzīvīst svaigūnu. Tas atkāngs no pasa cilvēka iztēlēs...

Skujas tiec papildinātas ar punktiem puslokūnu melnā krāsā, bet dzīvīst pavādoties arī baltajai. Pusloki stāvīgujoties simbolizē vienkārību, kādai būtu jāpastāv šajū vīstānū būtnēs. Uz augšu vēstie pusloku nobeigūni vēstā, ka pat tumsīajā dienā vēl ir auība. Tā ne-sviedēas no zemes, bet gan uz augšu...

Nedaudz būvas vīstas simbolizē nepārtuaktu...

Zīmes, kas rotājās ap kuelīna matānu un piedūmēnu nozīmē bezgalību. Bezgalīgas ir cilvēku vēlnes un auības, cilvēku slāpi un dabības. Tās pavāda to, ka nenāg apstāties, bet dzīvot uz priekšu, arī tumsīā dienā. Melnā krāsā tās ir tāpēc, ka vīstādā zīmā tā tonū sim-bolizē mīem, tātād, lai cilvēks nepārtuaktas. Tikai nenāg to iztēloties kā dūmno krāsu, jo tai tādai nemaz nav jābūt. Šī krāsā piēlāgēas, tā atbilst gan svētīem, gan dūmīai dienai.

Ļbet es pati vēstānu, ka dūmīa dienā ir jāatdzīvina, tāpēc izvēlējos tie daudz spilgtu un gaišu krāsu!

Pielikums Nr.3

9. klase

5. uzdevums

Lauzstas līnijas biju domātas kā ziemā
noķer zari kas ir man līkās kā laužstas
līnijas. Melnie plankumi domāti kā
pēdējie smagie darbi pirms ziemassvētkiem,
kas duras priekā un neliek mieru līdz
tie nav izdarīti. Oranžā krāsa ir
tādēļ, ka tieši ziemā ir laiks kurā
vairāk esam mājās, un oranžā krāsa
man līkās majiņuma krāsa. Līkās
līnijas ir tāpēc, ka iestājoties ziemas
brīvlaikam veiss nokārtojās un nav
vairs jānērtājas no vienas puses uz otru
(kā tas ir skolā beidzot pēdējos kontrol darbus).
Līnijas ir melnas, jo tādas tās man
asociējas ar ziemu, kad vakars tiek
ļoti ātri iestājas.

Pielikums Nr.3**Skolēnu mācību sasniegumu vērtējums 9.klasē**

Skolēni	Vērtēšanas kritēriji											Kopējais punktu skaits	Atzīmes
	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k		
Lāsma	2	2	2	1	1	2	2	1	2	2	1	18p.	7
Juris	1	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2	21p.	9
Aleksejs	2	1	2	1	1	1	2	2	2	1	1	16p.	7
Elīna	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	24p.	10
Matīss	1	1	2	2	2	1	2	2	1	2	2	18p.	7
Monta	2	2	2	2	1	1	2	1	1	1	2	17p.	7
Signija	1	2	1	1	2	2	2	1	2	1	1	16p.	7
Linda	2	1	2	1	2	2	2	1	2	2	1	18p.	7
Mārtiņš	1	2	0	1	2	2	1	2	1	1	2	15p.	6
Sergejs	2	2	2	2	2	1	2	1	1	2	2	19p.	8
Oskars	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	20p.	8
Sanda	1	1	2	2	1	2	2	1	2	1	2	17p.	7
Andrejs	2	2	1	1	1	2	2	2	1	2	2	20p.	8
Jānis	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	21p.	9
Renija	2	2	2	1	1	2	2	2	1	2	2	19p.	8
Atvars	1	1	2	2	2	1	1	2	2	1	1	16p.	7
Dāvis	2	1	1	2	2	1	1	1	2	2	1	16p.	7
Artis	1	2	1	2	2	2	1	2	2	1	2	18p.	7
Sabīne	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	21p.	9
Anīta	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	24p.	10

Skolēni	Vērtēšanas kritēriji											Kopējais punktu skaits	Atzīmes
	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k		
Marts	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	24p.	10
Ieva	2	2	1	1	2	2	1	1	2	2	2	18p.	7
Dace	2	2	1	2	1	2	2	2	1	2	2	19p.	8
Aija	2	2	1	2	1	1	2	2	1	1	1	16p.	7
Herberts	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2	1	19p.	8
Sanita	2	2	2	1	2	1	2	2	1	2	1	18p.	7
Karīna	1	2	1	2	2	2	1	2	2	2	1	18p.	7
Dagnija	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	20p.	8
Laura	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	24p.	10

36.attēls

Vērtēšanas kritēriju apzīmējumi:

- a) aktīva darbība stundā
- b) spēja argumentēt viedokli
- c) simbolu izveide, kas atbilst dabas un sabiedrībā noritošiem procesiem
- d) zīmju izveidošanā – līniju daudzveidība, siluetu izmantošana
- e) krāsu saskaņa
- f) apģērba un zīmju vienotība - kompozīcija
- g) oriģinalitāte
- h) apģērba noskaņas radīšana
- i) spēja pamatot savu ieceri
- j) rūpīga darba izpilde
- k) darba vietas nokopšana

Katrs izpildīts vērtēšanas kritērijs – divi punkti (maksimāli)

24p. – 23p./ 10 balles

22p. – 21p./ 9 balles

20p. – 19p./ 8 balles

18p. – 16p./ 7 balles

15p. – 13p./ 6 balles

12p. – 10p./ 5 balles

9p. – 8p./ 4 balles

7p. – 5p./ 3 balles

4p. – 3p./ 2 balles

2p. – 1p./ 1 balle

“Es, Laura Tuča, esmu atbildīga par to, ka diplomdarbs uzrakstīts patstāvīgi, balstoties uz pašas veikto pētījumu un ievērojot pieņemtās ētikas normas (darbā nav tiešu norakstījumu (plaģiātisma) no citiem darbiem, darbā ir precīzas norādes u.c.).”

Diplomdarbs aizstāvēts
Valsts pārbaudījumu komisijas sēdē
2006.gadamajā ar atzīmi..... –
Protokola Nr.....

Komisijas sekretārs.....